

ऋग्वेद मण्डल २

(११२)

त्वम् अग्ने द्युभिस् त्वम् आशुशुक्षणिस् त्वम् अद्भ्यस् त्वम् अश्मनस् परि ।
 त्वं वनेभ्यस् त्वम् ओषधीभ्यस् त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः ॥ २ ००१ ०१
 तवाग्ने होत्रं तव पोत्रम् ऋत्वियं तव नेष्टं त्वम् अग्निद् ऋतायतः ।
 त्वं वनेभ्यस् त्वम् ओषधीभ्यस् त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः ॥ २ ००१ ०१
 तव प्रशास्त्रं त्वम् अध्वरीयसि ब्रह्मा चासि गृहपतिश् च नो दमे ॥ २ ००१ ०२
 त्वम् अग्ने इन्द्रो वृषभः सताम् असि त्वं विष्णुर् उरुगायो नमस्यः ।
 त्वम् ब्रह्मा रयिविद् ब्रह्मणस् पते त्वं विधत्तः सचसे पुरंध्या ॥ २ ००१ ०३
 त्वम् अग्ने राजा वरुणो धृतव्रतस् त्वम् मित्रो भवसि दस्म ईड्यः ।
 त्वम् अर्यमा सत्पतिर् यस्य सम्भुजं त्वम् अंशो विदथे देव भाजयुः ॥ २ ००१ ०४
 त्वम् अग्ने त्वष्टा विधते सुवीर्यं तव ग्नावो मित्रमहः सजात्यम् ।
 त्वम् आशुहेमा ररिषे स्वश्र्यं त्वं नरां शर्धो असि पुरुवसुः ॥ २ ००१ ०५
 त्वम् अग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस् त्वं शर्धो मारुतम् पृक्ष ईशिषे ।
 त्वं वातैर् अरुणैर् यासि शंगयस् त्वम् पूषा विधत्तः पासि नु त्मना ॥ २ ००१ ०६
 त्वम् अग्ने द्रविणोदा अरकृते त्वं देवः सविता रत्नधा असि ।
 त्वम् भगो नृपते वस्व ईशिषे त्वम् पायुर् दमे यस् ते ऽविधत् ॥ २ ००१ ०७
 त्वाम् अग्ने दम् आ विशपतिं विशस् त्वां राजानं सुविदत्रम् ऋञ्जते ।
 त्वं विश्वानि स्वनीक पत्यसे त्वं सहस्राणि शता दश प्रति ॥ २ ००१ ०८
 त्वाम् अग्ने पितरम् इष्टिभिर् नरस् त्वाम् भ्रात्राय शम्या तनुरुचम् ।
 त्वम् पुत्रो भवसि यस् ते ऽविधत् त्वं सखा सुशेवः पास्य अधृषः ॥ २ ००१ ०९
 त्वम् अग्ने ऋभुर् आके नमस्य ऋस् त्वं वाजस्य क्षुमतो राय ईशिषे ।
 त्वं वि भास्य अनु दक्षि दावने त्वं विशिक्षुर् असि यज्ञम् आतनिः ॥ २ ००१ १०
 त्वम् अग्ने अदितिर् देव दाशुषे त्वं होत्रा भारती वर्धसे गिरा ।
 त्वम् इळा शतहिमासि दक्षसे त्वं वृत्रहा वसुपते सरस्वती ॥ २ ००१ ११
 त्वम् अग्ने सुभृत उत्तमं वयस् तव स्पार्हे वर्ण आ सदृशि श्रियः ।
 त्वं वाजः प्रतरणो बृहन्न असि त्वं रयिर् बहुलो विश्वतस् पृथुः ॥ २ ००१ १२
 त्वाम् अग्ने आदित्यास आस्य ऋस् त्वां जिह्वां शुचयश् चक्रिरे कवे ।

त्वां रातिषाचो अध्वरेषु सञ्चिरे त्वे देवा हविर् अदन्त्य् आहुतम् ॥ २ ००१ १३
 त्वे अग्ने विश्वे अमृतासो अद्बुह आसा देवा हविर् अदन्त्य् आहुतम् ।
 त्वया मर्तासः स्वदन्त आसुतिं त्वं गर्भो वीरुधा जज्ञिषे शुचिः ॥ २ ००१ १४
 त्वं तान् सं च प्रति चासि मज्मनाग्ने सुजात प्र च देव रिच्यसे ।
 पृक्षो यद् अत्र महिना वि ते भुवद् अनु द्यावापृथिवी रोदसी उभे ॥ २ ००१ १५
 ये स्तोतृभ्यो गोअग्राम् अश्वपेशसम् अग्ने रातिम् उपसृजन्ति सूरयः ।
 अस्माञ् च तांश् च प्र हि नेषि वस्य आ बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ००१ १६

(१९३)

यज्ञेन वर्धत जातवेदसम् अग्निं यजध्वं हविषा तना गिरा ।
 समिधानं सुप्रयसं स्वर्णरं द्युक्षं होतारं वृजनेषु धूर्षदम् ॥ २ ००२ ०१
 अभि त्वा नक्तीर् उषसो ववाशिरे ऽग्ने वत्सं न स्वसरेषु धेनवः ।
 दिव इवेद् अरतिर् मानुषा युगा क्षपो भासि पुरुवार संयतः ॥ २ ००२ ०२
 तं देवा बुधे रजसः सुदंसं दिवस्पृथिव्योर् अरतिं न्य् एरिरे ।
 रथम् इव वेद्यं शुक्रशोचिषम् अग्निम् मित्रं न क्षितिषु प्रशंस्यम् ॥ २ ००२ ०३
 तम् उक्षमाणं रजसि स्व आ दमे चन्द्रम् इव सुरुचं ह्यार आ दधुः ।
 पृश्याः पतरं चितयन्तम् अक्षभिः पाथो न पायुं जनसी उभे अनु ॥ २ ००२ ०४
 स होता विश्वम् परि भूत्व् अध्वरं तम् उ ह्व्यैर् मनुष ऋञ्जते गिरा ।
 हिरिशिप्रो वृधसानासु जर्भुरद् द्यौर न स्तृभिश् चितयद् रोदसी अनु ॥ २ ००२ ०५
 स नो रेवत् समिधानः स्वस्तये संददस्वान् रयिम् अस्मासु दीदिहि ।
 आ नः कृणुष्व सुविताय रोदसी अग्ने ह्व्या मनुषो देव वीतये ॥ २ ००२ ०६
 दा नो अग्ने बृहतो दाः सहस्रिणो दुरो न वाजं श्रुत्या अपा वृधि ।
 प्राची द्यावापृथिवी ब्रह्मणा कृधि स्व ऽर् ण शुक्रम् उषसो वि दिद्युतः ॥ २ ००२ ०७
 स इधान उषसो राम्या अनु स्व ऽर् ण दीदिद् अरुषेण भानुना ।
 होत्राभिर् अग्निर् मनुषः स्वध्वरो राजा विशाम् अतिथिश् चारुर् आयवे ॥ २ ००२

०८

एवा नो अग्ने अमृतेषु पूर्य धीष् पीपाय बृहद्विषु मानुषा ।

दुहाना धेनुर् वृजनेषु कारवे त्मना शतिनम् पुरुरूपम् इषणि ॥ २ ००२ ०९
 वयम् अग्ने अर्वता वा सुवीर्यम् ब्रह्मणा वा चितयेमा जनान् अति ।
 अस्माकं दुम्नम् अधि पञ्च कृष्टिषूच्चा स्व १ र् ण शुशुचीत दुष्टरम् ॥ २ ००२ १०
 स नो बोधि सहस्य प्रशंस्यो यस्मिन् सुजाता इषयन्त सूरयः ।
 यम् अग्ने यज्ञम् उपयन्ति वाजिनो नित्ये तोके दीदिवांसं स्वे दमे ॥ २ ००२ ११
 उभयासो जातवेदः स्याम ते स्तोतारो अग्ने सूरयश् च शर्मणि ।
 वस्वो रायः पुरुश्चन्द्रस्य भूयसः प्रजावतः स्वपत्यस्य शग्धि नः ॥ २ ००२ १२
 ये स्तोतृभ्यो गोअग्राम् अश्वपेशसम् अग्ने रातिम् उपसृजन्ति सूरयः ।
 अस्माञ् च तांश् च प्र हि नेषि वस्य आ बृहद् वदम विदथे सुवीराः ॥ २ ००२ १३

(१९४)

समिद्धो अग्निर् निहितः पृथिव्याम् प्रत्यङ् विश्वानि भुवनान्य् अस्थात् ।
 होता पावकः प्रदिवः सुमेधा देवो देवान् यजत् अग्निर् अर्हन् ॥ २ ००३ ०१
 नराशंसः प्रति धामान्य् अञ्जन् तिस्रो दिवः प्रति मूहा स्वर्चिः ।
 घृतप्रुषा मनसा हव्यम् उन्दन् मूर्धन् यज्ञस्य सम् अनक्तु देवान् ॥ २ ००३ ०२
 ईळितो अग्ने मनसा नो अर्हन् देवान् यक्षि मानुषात् पूर्वो अद्य ।
 स आ वह मरुतां शर्धो अच्युतम् इन्द्रं नरो बर्हिषदं यजध्वम् ॥ २ ००३ ०३
 देव बर्हिर् वर्धमानं सुवीरं स्तीर्णं राये सुभरं वेद्य् अस्याम् ।
 घृतेनाक्तं वसवः सीदतेदं विश्वे देवा आदित्या यज्ञियासः ॥ २ ००३ ०४
 वि श्रयन्ताम् उर्विया ह्यमाना द्वारो देवीः सुप्रायणा नमोभिः ।
 व्यचस्वतीर् वि प्रथन्ताम् अजुर्या वर्णम् पुनाना यशसं सुवीरम् ॥ २ ००३ ०५
 साध्व् अपांसि सनता न उक्षिते उषासानक्ता व्य्येव रण्विते ।
 तन्तुं ततं संवयन्ती समीची यज्ञस्य पेशः सुदुघे पयस्वती ॥ २ ००३ ०६
 दैव्या होतारा प्रथमा विदुष्टर ऋजु यक्षतः सम् ऋचा वपुष्टरा ।
 देवान् यजन्ताव् ऋतुथा सम् अञ्जतो नाभा पृथिव्या अधि सानुषु त्रिषु ॥ २ ००३ ०७
 सरस्वती साधयन्ती धियं न इळा देवी भारती विश्वतूर्तिः ।
 तिस्रो देवीः स्वधया बर्हिर् एदम् अच्छिद्रम् पान्तु शरणं निषद्य ॥ २ ००३ ०८

पि॒शङ्ग॑रूपः सु॒भरो॑ वयो॒धाः श्रु॑ष्टी वी॒रो जा॑यते दे॒वका॑मः ।
 प्र॒जां त्वष्टा॑ वि ष्य॒तु नाभि॑म् अ॒स्मे अथा॑ दे॒वाना॑म् अप्य् ए॒तु पाथः॑ ॥ २ ००३ ०९
 वन॒स्पति॑र् अवसृ॒जन्न॑ उप॑ स्थाद् अ॒ग्निर् ह॒विः सू॑दयाति प्र धी॒भिः ।
 त्रि॒धा सम॑क्तं नयतु प्र॒जान॑न् दे॒वेभ्यो॑ दै॒व्यः श॑मितोप॑ ह॒व्यम् ॥ २ ००३ १०
 घृ॒तम् मि॑मिक्षे घृ॒तम् अ॑स्य॒ योनि॑र् घृ॒ते श्रि॒तो घृ॒तम् व् अ॑स्य॒ धाम॑ ।
 अ॒नुष्व॑धम् आ व॒ह मा॒दय॑स्व॒ स्वाहा॑कृतं वृषभ वक्षि ह॒व्यम् ॥ २ ००३ ११

(१९५)

ह॒वे वः॑ सु॒द्योत्मा॑नं सु॒वृत्तिं॑ वि॒शाम् अ॒ग्निम् अति॑थिं सु॒प्रय॑सम् ।
 मि॒त्र इ॒व यो दि॑धिषाय्यो भूद् दे॒व आ॑दे॒व जने॑ जा॒तवे॑दाः ॥ २ ००४ ०१
 इ॒मं वि॒धन्तो॑ अ॒पां स॒धस्थे॑ द्वि॒ताद॑धुर् भृ॒गवो॑ वि॒क्ष्व् आ ३॑ योः ।
 ए॒ष वि॒श्वान्य् अ॒भ्य् अस्तु॑ भू॒मा दे॒वाना॑म् अ॒ग्निर् अ॒रति॑र् जी॒राश्वः॑ ॥ २ ००४ ०२
 अ॒ग्निं दे॒वासो॑ मानु॒षीषु॑ वि॒क्षु प्रि॒यं धुः॑ क्षे॒ष्यन्तो॑ न मि॒त्रम् ।
 स दी॑दयद् उ॒शती॑र् ऊ॒र्म्या आ द॒क्षाय्यो॑ यो दा॒स्वते॑ द॒म आ ॥ २ ००४ ०३
 अ॒स्य र॒णवा॑ स्व॒स्येव॑ पु॒ष्टिः संदृ॑ष्टिर् अ॒स्य हि॒यान॑स्य दक्षोः॑ ।
 वि यो भ॑रि॒भ्रद् ओष॑धीषु जि॒ह्वाम् अत्यो॑ न रथ्यो॒ दोध॑वीति॒ वारा॑न् ॥ २ ००४ ०४
 आ यन् मे॑ अ॒भ्वं व॒नदः॑ प॒नन्तो॑शि॒ग्भ्यो॑ ना॒मिमी॑त॒ वर्ण॑म् ।
 स चि॒त्रेण॑ चि॒किते॑ रंसु॑ भा॒सा जु॑जु॒र्वा॒यो मु॒हुर् आ यु॒वा भू॑त् ॥ २ ००४ ०५
 आ यो व॑ना॒ तातृ॑षा॒णो न भा॑ति॒ वार् ण॑ प॒था रथ्ये॑व स्वानीत् ।
 कृ॒ष्णाध्वा॑ त॒पू र॒णवश् चि॑कित॒ द्यौर इ॒व स्म॑य॒मानो॑ नभो॒भिः ॥ २ ००४ ०६
 स यो व्य् अ॒स्थाद् अ॒भि दक्ष॑द् उ॒र्वीम् प॒शुर् नैति॑ स्व॒युर् अ॒गोपाः॑ ।
 अ॒ग्निः शो॒चिष्मा॑ अ॒तसान्य् उ॒ष्णन् कृ॒ष्णव्य॑थिर् अ॒स्वद॑यन् न भू॒म ॥ २ ००४ ०७
 नू ते॒ पूर्व॑स्या॒र्वसो॑ अधी॒तौ तृ॒तीये॑ वि॒दथे॑ म॒न्म शंसि॑ ।
 अ॒स्मे अ॒ग्ने सं॑य॒द्वीर॑म् बृ॒हन्त॑ क्षु॒मन्तं॑ वा॒जं स्व॑प॒त्यं र॒यिं दाः॑ ॥ २ ००४ ०८
 त्वया॑ यथा॒ गृत्स॑म॒दासो॑ अ॒ग्ने गु॒हा व॒न्वन्त॑ उप॒रा॑ अ॒भि ष्युः॑ ।
 सु॒वीरा॑सो अ॒भिमा॑ति॒षाहः॑ स्मत् सू॒रिभ्यो॑ गृ॒णते॑ तद् वयो॑ धाः ॥ २ ००४ ०९

(१९६)

होताजनिष्ट चेतनः पिता पितृभ्य ऊतये ।
प्रयक्षञ् जेन्यं वसु शकेम वाजिनो यमम् ॥ २ ००५ ०१
आ यस्मिन् सप्त रश्मयस् तता यज्ञस्य नेतरि ।
मनुष्वद् दैव्यम् अष्टमम् पोता विश्वं तद् इन्वति ॥ २ ००५ ०२
दधन्वे वा यद् ईम् अनु वोचद् ब्रह्माणि वेर् उ तत् ।
परि विश्वानि काव्या नेमिश् चक्रम् इवाभवत् ॥ २ ००५ ०३
साकं हि शुचिना शुचिः प्रशास्ता क्रतुनाजनि ।
विद्वांसस्य व्रता ध्रुवा वया इवानु रोहते ॥ २ ००५ ०४
ता अस्य वर्णम् आयुवो नेष्टुः सचन्त धेनवः ।
कुवित् तिसृभ्य आ वरं स्वसारो या इदं ययुः ॥ २ ००५ ०५
यदी मातुर् उप स्वसा घृतम् भरन्त्य् अस्थित ।
तासाम् अध्वर्युर् आगतौ यवो वृष्टीव मोदते ॥ २ ००५ ०६
स्वः स्वाय धार्यसे कृणुताम् ऋत्विग् ऋत्विजम् ।
स्तोमं यज्ञं चाद् अरं वनेमा ररिमा वयम् ॥ २ ००५ ०७
यथा विद्वांसं अरं करद् विश्वेभ्यो यजतेभ्यः ।
अयम् अग्ने त्वे अपि यं यज्ञं चकृमा वयम् ॥ २ ००५ ०८

(१९७)

इमाम् मे अग्ने समिधम् इमाम् उपसदं वनेः ।
इमा उ षु श्रुधी गिरः ॥ २ ००६ ०१
अया ते अग्ने विधेमोजो नपाद् अश्वमिष्टे ।
एना सूक्तेन सुजात ॥ २ ००६ ०२
तं त्वा गीर्भिर गिर्वणसं द्रविणस्युं द्रविणोदः ।
सपर्येम सपर्यवः ॥ २ ००६ ०३
स बोधि सूरिर् मघवा वसुपते वसुदावन् ।

युयो॒ध्य् अ॒र्ष॑ स्मद् द्वेषा॑सि ॥ २ ००६ ०४
 स नो॑ वृष्टिं॒ दि॒वस् परि॒ स नो॒ वाज॑म् अ॒न॒र्वाण॑म् ।
 स नः॑ स॒हस्रिणी॑र् इषः॑ ॥ २ ००६ ०५
 ई॒ळा॑नायाव॒स्यवे॒ यवि॑ष्ठ दू॒त नो॒ गिरा॑ ।
 यजि॑ष्ठ हो॒तर् आ॒ ग॒हि ॥ २ ००६ ०६
 अ॒न्तर् ह्य॒ अ॒ग्न॒ ई॒यसे॒ वि॒द्वाञ् ज॒न्मो॒भया॑ कवे ।
 दू॒तो ज॒न्ये॒व मि॒त्र्यः॑ ॥ २ ००६ ०७
 स वि॒द्वा॑ आ च॑ पि॒प्रयो॒ यक्षि॑ चि॒कित्वा॒ आनु॑षक् ।
 आ च॒स्मिन् स॑त्सि ब॒र्हिषि॑ ॥ २ ००६ ०८

(१९८)

श्रेष्ठ॑ यविष्ठ॒ भार॑ताग्ने॒ दु॒मन्त॑म् आ भ॑र ।
 वसो॑ पुरु॒स्पृह॑ र॒यिम् ॥ २ ००७ ०१
 मा नो॑ अ॒राति॑र् ई॒शत॑ दे॒वस्य॒ मर्त्य॑स्य च ।
 पर्षि॑ तस्या॑ उ॒त द्वि॒षः ॥ २ ००७ ०२
 विश्वा॑ उ॒त त्वया॑ व॒यं धारा॑ उ॒दन्या॑ इव ।
 अति॑ गा॒हेम॒हि द्वि॒षः॑ ॥ २ ००७ ०३
 शुचिः॑ पा॒वक॒ वन्द्यो॑ ऽग्ने॒ बृहद् वि॑ रोचसे ।
 त्वं घृ॒तेभि॑र् आहु॒तः ॥ २ ००७ ०४
 त्वं नो॑ अ॒सि भार॑ताग्ने॒ व॒शाभि॑र् उ॒क्षभिः॑ ।
 अ॒ष्टा॒पदी॑भि॒र् आहु॑तः ॥ २ ००७ ०५
 द्र॒वन्नः॑ स॒र्पिरा॑सु॒तिः प्र॒त्नो होता॑ वरे॒ण्यः ।
 स॒हस॑स् पु॒त्रो अ॒द्भुतः॑ ॥ २ ००७ ०६

(१९९)

वा॒ज॒यन् इ॒व नू॑ रथा॒न् यो॒गा॑ अ॒ग्नेर् उप॑ स्तुहि ।

य॒शस्त॑मस्य मी॒ळ्हुषः॑ ॥ २ ००८ ०१
 यः सु॒नी॒थो द॑दा॒शुषे॑ ऽजु॒र्यो ज॒रय॑न्न अ॒रिम् ।
 चारु॑प्रतीक आहु॒तः ॥ २ ००८ ०२
 य उ॑ श्रि॒या दमे॑ष्व् आ दो॒षोष॑सि॒ प्रश॑स्यते ।
 यस्य॑ व्र॒तं न मी॑यते ॥ २ ००८ ०३
 आ यः स्व॑ ऋ॒ ण भानु॑ना॒ चित्रो॑ वि॒भात्य् अ॒र्चिषा॑ ।
 अ॒ज्ञानो॑ अ॒जरैर् अ॒भि ॥ २ ००८ ०४
 अ॒त्रिम् अनु॑ स्व॒राज्य॑म् अ॒ग्निम् उ॒क्थानि॑ वावृधुः ।
 विश्वा॑ अधि॒ श्रियो॑ दधे ॥ २ ००८ ०५
 अ॒ग्नेर् इन्द्र॑स्य॒ सोम॑स्य॒ देवाना॑म् अ॒तिभिर् व॒यम् ।
 अ॒रिष्य॑न्तः स॒चेम॑ह्य अ॒भि ष्या॑म पृ॒तन्य॑तः ॥ २ ००८ ०६

(२००)

नि होता॑ हो॒तृष॑दने॒ विदान॑स् त्वेषो॒ दी॒दिवा॑ः अ॒सदत् सु॑दक्षः ।
 अ॒द॒ब्धव्र॑तप्र॒मति॑र् वसि॒ष्ठः सह॑स्र॒म्भरः॑ शुचि॑जिह्वो अ॒ग्निः ॥ २ ००९ ०१
 त्वं दू॒तस् त्वम् उ॑ नः पर॒स्पास् त्वं व॑स्य॒ आ वृ॑षभ प्रणे॒ता ।
 अ॒ग्ने तो॑कस्य॒ नस् तने॑ त॒नूना॑म् अ॒प्रयु॑च्छन् दी॒द्यद् बो॑धि गो॒पाः ॥ २ ००९ ०२
 वि॒धेम॑ ते पर॒मे ज॑न्मन् अ॒ग्ने वि॒धेम॑ स्तो॒मैर् अ॒वरे॑ स॒धस्थे॑ ।
 यस्मा॑द् योने॑र् उ॒दारि॑था॒ यजे॑ तम् प्र त्वे ह॒वीषि॑ जुहुरे॒ समि॑द्ध ॥ २ ००९ ०३
 अ॒ग्ने य॑ज॒स्व ह॒विषा॑ यजीयाञ् छृ॒ष्टी दे॑ष्णम् अ॒भि गृ॑णीहि॒ राधः॑ ।
 त्वं ह्य॑ अ॒सि र॑यि॒पती॑ र॒यीणां॑ त्वं शु॒क्रस्य॑ वच॒सो म॑नोता । ॥ २ ००९ ०४
 उ॒भयं॑ ते न क्षी॒यते॑ वस॒व्यं दि॒वे-दि॒वे जा॑य॒मान॑स्य दस्म ।
 कृ॒धि क्षु॑मन्त॑ ज॒रितार॑म् अ॒ग्ने कृ॒धि प॑ति॒ स्वप॑त्यस्य॒ रायः॑ ॥ २ ००९ ०५
 सै॒नानी॑केन सु॒विद॑त्रो॒ अस्मे॑ य॒ष्टा दे॒वाः आ॑य॒जिष्ठः॑ स्व॒स्ति ।
 अ॒द॒ब्धो गो॑पा उ॒त नः॑ पर॒स्पा अ॒ग्ने द्यु॑मद् उ॒त रे॒वद् दि॑दीहि ॥ २ ००९ ०६

(२०१)

जोहूत्रो॑ अ॒ग्निः प्रथ॑मः पि॒तेवे॒ळस् प॒दे मनु॑षा यत् समिद्धः ।
श्रियं॑ वसानो अ॒मृतो॑ विचे॒ता म॒र्मजे॒न्यः! श्रव॑स्य १ : स वा॒जी ॥ २ ०१० ०१
श्रूया॑ अ॒ग्निश् चि॒त्रभा॑नुर् हव॒म् मे वि॒श्वाभि॑र् गी॒भिर् अ॒मृतो॑ विचे॒ताः ।
श्या॒वा रथ॑ वह॒तो रोहि॑ता वो॒तारु॑षाह॑ च॒क्रे वि॒भृत्रः॑ ॥ २ ०१० ०२
उ॒त्ता॒नाया॑म् अ॒जन॑यन् सु॒षूत॑म् भुव॑द् अ॒ग्निः पु॑रु॒पेशा॑सु गर्भः! ।
शि॒रिणा॑यां चिद् अ॒क्तु॒ना म॒होभि॑र् अ॒परी॑वृतो वसति प्रचे॒ताः ॥ २ ०१० ०३
जिघ॑र्म्य् अ॒ग्निं ह॒विषा॑ घृ॒तेन॑ प्रति॒क्षिय॑न्तम् भुव॑नानि वि॒श्वा ।
पृथुं॑ ति॒रश्चा॑ वयसा बृ॒हन्तं॑ व्यचि॒ष्टम् अ॒त्रै र॒भसं॑ दृ॒शान॑म् ॥ २ ०१० ०४
आ वि॒श्वतः॑ प्र॒त्यञ्च॑ जिघ॑र्म्य् अ॒रक्ष॑सा॒ मनसा॑ तज् जुषे॒त ।
मर्य॑श्री स्पृ॒ह्यद्व॑र्णो अ॒ग्निर् नाभि॑मृ॒शे त॒न्वा ३ ज॒भुरा॑णः ॥ २ ०१० ०५
ज्ञेया॑ भा॒गं स॒हसा॑नो वरे॒ण त्वा॑दू॒तासो॑ मनु॒वद् व॑दिम ।
अ॒नून॑म् अ॒ग्निं जु॒ह्वा व॒चस्या॑ म॒धुपृ॑च॑ ध॒नसा॑ जो॒हवी॑मि ॥ २ ०१० ०६

(२०२)

श्रु॒धी ह॒वम् इन्द्र॑ मा रि॒षण्यः॑ स्याम॑ ते दा॒वने॑ वसू॒नाम् ।
इ॒मा हि॑ त्वा॒म् ऊ॒र्जो॑ वर्ध॒यन्ति॑ वसू॒यवः॑ सि॒न्धवो॑ न क्षर॑न्तः ॥ २ ०११ ०१
सृ॒जो म॒हीर् इन्द्र॑ या अ॒पि॒न्वः परि॑ष्ठिता अ॒हिना॑ शूर॒ पूर्वीः॑ ।
अ॒मर्त्यं॑ चिद् दा॒सम् म॒न्यमा॑नम् अ॒वाभि॑नद् उ॒क्थैर् वा॑वृ॒धानः॑ ॥ २ ०११ ०२
उ॒क्थेष्व् इन् नु॑ शूर॒ येषु॑ चा॒कन् स्तो॑मेष्व् इन्द्र॒ रुद्रि॑येषु च ।
तु॒भ्येद् ए॒ता या॑सु॒ मन्द॑सानः प्र वा॒यवे॑ सि॒स्रते॑ न शु॒भ्राः ॥ २ ०११ ०३
शु॒भ्रं नु॑ ते शु॒ष्मं वर्ध॑यन्तः शु॒भ्रं वज्र॑म् बा॒होर् द॑धानाः ।
शु॒भ्रस् त्वम् इन्द्र॑ वावृ॒धानो॑ अ॒स्मे दा॑सीर् वि॒शः सूर्ये॑ण स॒ह्याः ॥ २ ०११ ०४
गुहा॑ हि॒तं गु॒ह्यं गु॒ळह॑म् अ॒प्स्व् अ॒पीवृ॑तम् मा॒यिनं॑ क्षि॒यन्त॑म् ।
उ॒तो अ॒पो द्यां॑ त॒स्त॒भ्वांस॑म् अ॒ह॒न् अ॒हिं शूर॑ वी॒र्ये॑ण ॥ २ ०११ ०५
स्त॒वा नु॑ त॒ इन्द्र॑ पू॒र्व्या म॒हान्य् उ॒त स्त॑वा॒म नू॑त॒ना कृ॑तानि ।
स्त॒वा वज्र॑म् बा॒होर् उ॒शन्तं॑ स्त॒वा ह॒री सूर्य॑स्य के॒तू ॥ २ ०११ ०६

हरी नु त इन्द्र वाजयन्ता घृतश्चुतं स्वारम् अस्वार्ष्टाम् ।
 वि समना भूमिर् अप्रथिष्टारंस्त पर्वतश् चित् सरिष्यन् ॥ २ ०११ ०७
 नि पर्वतः साद्य् अप्रयुच्छन् सम् मातृभिर् वावशानो अक्रान् ।
 दूरे पारे वाणीं वर्धयन्त इन्द्रेषितां धमनिम् पप्रथन् नि ॥ २ ०११ ०८
 इन्द्रो महां सिन्धुम् आशयानम् मायाविनं वृत्रम् अस्फुरन् निः ।
 अरेजेतां रोदसी भियाने कनिक्रदतो वृष्णो अस्य वज्रात् ॥ २ ०११ ०९
 अरोरवीद् वृष्णो अस्य वज्रो ऽमानुषं यन् मानुषो निजूवात् ।
 नि मायिनो दानवस्य माया अपादयत् पपिवान् सुतस्य ॥ २ ०११ १०
 पिबापिबेद् इन्द्र शूर सोमम् मन्दन्तु त्वा मन्दिनः सुतासः ।
 पूणन्तस् ते कुक्षी वर्धयन्त्व इत्था सुतः पौर इन्द्रम् आव ॥ २ ०११ ११
 त्वे इन्द्राप्य् अभूम विप्रा धियं वनेम ऋतया सपन्तः ।
 अवस्यवो धीमहि प्रशस्तिं सद्यस् ते रायो दावने स्याम ॥ २ ०११ १२
 स्याम ते त इन्द्र ये त ऊती अवस्यव ऊर्जा वर्धयन्तः ।
 शुष्मिन्तमं यं चाकनाम देवास्मे रयिं रासि वीरवन्तम् ॥ २ ०११ १३
 रासि क्षयं रासि मित्रम् अस्मे रासि शर्धं इन्द्र मारुतं नः ।
 सजोषसो ये च मन्दसानाः प्र वायवः पान्त्य् अग्रणीतिम् ॥ २ ०११ १४
 व्यन्त्व इन् नु येषु मन्दसानस् तृपत् सोमम् पाहि द्रह्यद् इन्द्र ।
 अस्मान् सु पृत्स्व् आ तरुत्रावर्धयो द्याम् बृहद्भिर् अकैः ॥ २ ०११ १५
 बृहन्त इन् नु ये ते तरुत्रोक्थेभिर् वा सुम्नम् आविवासान् ।
 स्तृणानासो बर्हिः पस्त्यावत् त्वोता इद् इन्द्र वाजम् अगमन् ॥ २ ०११ १६
 उग्रेष्व् इन् नु शूर मन्दसानस् त्रिकद्रुकेषु पाहि सोमम् इन्द्र ।
 प्रदोधुवच् छ्रमश्रुषु प्रीणानो याहि हरिभ्यां सुतस्य पीतिम् ॥ २ ०११ १७
 धिष्वा शवः शूर येन वृत्रम् अवाभिन्द दानुम् और्णवाभम् ।
 अपावृणोर् ज्योतिर् आर्याय नि सव्यतः सादि दस्युर् इन्द्र ॥ २ ०११ १८
 सनेम ये त ऊतिभिस् तरन्तो विश्वा स्पृध् आर्येण दस्यून् ।
 अस्मभ्यं तत् त्वाष्ट्रं विश्वरूपम् अरन्धयः साख्यस्य त्रिताय ॥ २ ०११ १९
 अस्य सुवानस्य मन्दिनस् त्रितस्य न्य् अर्बुदं वावृधानो अस्तः ।
 अवर्तयत् सूर्यो न चक्रम् भिनद् वलम् इन्द्रो अङ्गिरस्वान् ॥ २ ०११ २०

नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयद् इन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
शिक्षा स्तोतृभ्यो माति धग् भगो नो बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०११ २१

(२०३)

यो जात एव प्रथमो मनस्वान् देवो देवान् क्रतुना पर्यभूषत् ।
यस्य शुष्माद् रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मूहा स जनास इन्द्रः ॥ २ ०१२ ०१
यः पृथिवीं व्यथमानाम् अदृहद् यः पर्वतान् प्रकुपितां अरम्णात् ।
यो अन्तरिक्षं विममे वरीयो यो दाम् अस्तभ्नात् स जनास इन्द्रः ॥ २ ०१२ ०२
यो हत्वाहिम् अरिणात् सप्त सिन्धून् यो गा उदाजद् अपधा वलस्य ।
यो अश्मनोर् अन्तर् अग्निं जजान् संवृक् समत्सु स जनास इन्द्रः ॥ २ ०१२ ०३
येनेमा विश्वा च्यवना कृतानि यो दासं वर्णम् अधरं गुहाकः ।
श्वघ्नीव यो जिगीवाः लक्षम् आदद् अर्यः पुष्टानि स जनास इन्द्रः ॥ २ ०१२ ०४
यं स्मा पृच्छन्ति कुह सेति घोरम् उतेम् आहूर् नैषो अस्तीत्य एनम् ।
सो अर्यः पुष्टीर् विज इवा मिनाति श्रद् अस्मै धत्त स जनास इन्द्रः ॥ २ ०१२ ०५
यो रध्रस्य चोदिता यः कृशस्य यो ब्रह्मणो नाधमानस्य कीरेः ।
युक्तग्राव्णो यो ऽविता सुशिप्रः सुतसोमस्य स जनास इन्द्रः ॥ २ ०१२ ०६
यस्याश्वासः प्रदिशि यस्य गावो यस्य ग्रामा यस्य विश्वे रथासः ।
यः सूर्यं य उषसं जजान् यो अपां नेता स जनास इन्द्रः ॥ २ ०१२ ०७
यं क्रन्दसी संयती विह्वयेति परे ऽवर उभया अमित्राः ।
समानं चिद् रथम् आतस्थिवांसा नाना ह्वेते स जनास इन्द्रः ॥ २ ०१२ ०८
यस्मान् न ऋते विजयन्ते जनासो यं युध्यमाना अवसे ह्वन्ते ।
यो विश्वस्य प्रतिमानम् बभूव यो अच्युतच्युत् स जनास इन्द्रः ॥ २ ०१२ ०९
यः शश्वतो मह्य एनो दधानान् अमन्यमानाञ्छर्वा जघान् ।
यः शर्धते नानुददाति शृध्यां यो दस्योर् हन्ता स जनास इन्द्रः ॥ २ ०१२ १०
यः शम्बरम् पर्वतेषु क्षियन्तं चत्वारिंश्यां शरद् अन्वविन्दत् ।
ओजायमानं यो अहिं जघान् दानुं शयानं स जनास इन्द्रः ॥ २ ०१२ ११
यः सप्त रश्मिर् वृषभस् तुविष्मान् अवासृजत् सतर्वे सप्त सिन्धून् ।

यो रौहिणम् अस्फुरद् वज्रबाहूर् द्याम् आरोहन्तं स जनासु इन्द्रः! ॥ २ ०१२ १२
 द्यावा चिद् अस्मै पृथिवी नमेते शुष्माच् चिद् अस्य पर्वता भयन्ते ।
 यः सोमपा निचितो वज्रबाहूर् यो वज्रहस्तः स जनासु इन्द्रः! ॥ २ ०१२ १३
 यः सुन्वन्तम् अर्वाति यः पचन्तं यः शंसन्तं यः शशमानम् ऊती ।
 यस्य ब्रह्म वर्धनं यस्य सोमो यस्येदं राधः स जनासु इन्द्रः! ॥ २ ०१२ १४
 यः सुन्वते पचते दुध्र आ चिद् वाजं दर्दषि स किलासि सत्यः ।
 वयं त इन्द्र विश्वह प्रियासः सुवीरासो विदथम् आ वदेम ॥ २ ०१२ १५

(२०४)

ऋतुर् जनित्री तस्या अपस् परि मक्षु जात आविशद् यासु वर्धते ।
 तद् आहना अभवत् पिप्युषी पयो ऽंशोः पीयूषम् प्रथमं तद् उक्थ्यम् ॥ २ ०१३ ०१
 सध्रीम् आ यन्ति परि बिभ्रतीः पयो विश्वप्सयाय प्र भरन्त भोजनम् ।
 समानो अध्वा प्रवताम् अनुष्यदे यस् ताकृणोः प्रथमं सास्य उक्थ्यः ॥ २ ०१३ ०२
 अन्व एको वदति यद् ददाति तद् रूपा मिनन् तदपा एक ईयते ।
 विश्वा एकस्य विनुदस् तितिक्षते यस् ताकृणोः प्रथमं सास्य उक्थ्यः ॥ २ ०१३ ०३
 प्रजाभ्यः पुष्टिं विभजन्त आसते रयिम् इव पृष्ठम् प्रभवन्तम् आयते ।
 असिन्वन् दंष्ट्रैः पितुर् अत्ति भोजनं यस् ताकृणोः प्रथमं सास्य उक्थ्यः ॥ २ ०१३ ०४
 अधाकृणोः पृथिवीं सदृशे दिवे यो धौतीनाम् अहिहृन् आरिणक् पथः ।
 तं त्वा स्तोमेभिर् उदभिर् न वाजिनं देवं देवा अजनन् सास्य उक्थ्यः ॥ २ ०१३ ०५
 यो भोजनं च दयसे च वर्धनम् आर्द्राद् आ शुष्कम् मधुमद् दुदोहिथ ।
 स शेवधिं नि दधिषे विवस्वति विश्वस्यैक ईशिषे सास्य उक्थ्यः ॥ २ ०१३ ०६
 यः पुष्पिणीश् च प्रस्वश् च धर्मणाधि दाने व्य् अ वनीर् अधारयः ।
 यश् चासमा अजनो दिद्युतो दिव उरुर् ऊर्वाः अभितः सास्य उक्थ्यः ॥ २ ०१३ ०७
 यो नार्मरं सहवसुं निहन्तवे पृक्षाय च दासवेशाय चावहः ।
 ऊर्जयन्त्या अपरिविष्टम् आस्यम् उतैवाद्य पुरुकृत् सास्य उक्थ्यः ॥ २ ०१३ ०८
 शतं वा यस्य दश साकम् आद्य एकस्य श्रुष्टौ यद् धं चोदम् आविथ ।
 अरज्जौ दस्युन् सम् उनब् दभीतये सुप्राव्यो अभवः सास्य उक्थ्यः ॥ २ ०१३ ०९

विश्वेद् अनु रोधना अस्य पौंस्यं ददुर् अस्मै दधिरे कृत्नवे धनम् ।
 षळ अस्तन्ना विष्टिरः पञ्च संदृशः परि परो अभवः सास्य उक्थ्यः ॥ २ ०१३ १०
 सुप्रवाचनं तव वीर वीर्यं यद् एकेन क्रतुना विन्दसे वसु ।
 जातूष्टिरस्य प्र वयः सहस्वतो या चकर्थं सेन्द्र विश्वास्य उक्थ्यः ॥ २ ०१३ ११
 अरमयः सरपसस् तराय कं तुर्वीतये च व्य्याय च स्रुतिम् ।
 नीचा सन्तम् उद् अनयः परावृजम् प्रान्धं श्रोणं श्रवयन् सास्य उक्थ्यः ॥ २ ०१३ १२
 अस्मभ्यं तद् वसो दानाय राधः सम् अर्थयस्व बहु ते वसव्यम् ।
 इन्द्र यच् चित्रं श्रवस्या अनु दून् बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०१३ १३

(२०५)

अध्वर्यवो भरतेन्द्राय सोमम् आमत्रेभिः सिञ्चता मद्यम् अन्धः ।
 कामी हि वीरः सदम् अस्य पीतिं जुहोत वृष्णे तद् इद् एष वष्टि ॥ २ ०१४ ०१
 अध्वर्यवो यो अपो वव्रिवासं वृत्रं जघानाशन्येव वृक्षम् ।
 तस्मा एतम् भरत तद्वृशाय एष इन्द्रो अर्हति पीतिम् अस्य ॥ २ ०१४ ०२
 अध्वर्यवो यो दृभीकं जघान यो गा उदाजद् अप हि वलं वः ।
 तस्मा एतम् अन्तरिक्षे न वातम् इन्द्रं सोमैर् ओर्णुत जूर् न वस्त्रैः ॥ २ ०१४ ०३
 अध्वर्यवो य उरणं जघान नव चख्वासं नवतिं च बाहून् ।
 यो अर्बुदम् अव नीचा बबाधे तम् इन्द्रं सोमस्य भूथे हिनोत ॥ २ ०१४ ०४
 अध्वर्यवो यः स्व अश्रं जघान यः शुष्णम् अशुषं यो व्यंसम् ।
 यः पिपुं नमुचिं यो रुधिक्रां तस्मा इन्द्रायान्धसो जुहोत ॥ २ ०१४ ०५
 अध्वर्यवो यः शतं शम्बरस्य पुरो बिभेदाश्मनेव पूर्वीः ।
 यो वर्चिनः शतम् इन्द्रः सहस्रम् अपावपद् भरता सोमम् अस्मै ॥ २ ०१४ ०६
 अध्वर्यवो यः शतम् आ सहस्रम् भूम्या उपस्थे ऽवपज् जघन्वान् ।
 कुत्सस्यायोर् अतिथिगवस्य वीरान् न्य आवृणग् भरता सोमम् अस्मै ॥ २ ०१४ ०७
 अध्वर्यवो यन् नरः कामयाध्वे श्रुष्टी वहन्तो नशथा तद् इन्द्रे ।
 गर्भस्तिपूतम् भरत श्रुतायेन्द्राय सोमं यज्यवो जुहोत ॥ २ ०१४ ०८
 अध्वर्यवः कर्तना श्रुष्टिम् अस्मै वने निपूतं वन उन् नयध्वम् ।

जुषाणो हस्त्यम् अभि वावशे व इन्द्राय सोमम् मदिरं जुहोत ॥ २ ०१४ ०९
 अध्वर्यवः पयसोधर् यथा गोः सोमेभिर् ईम् पृणता भोजम् इन्द्रम् ।
 वेदाहम् अस्य निभृतम् म एतद् दित्सन्तम् भूयो यजतश् चिकेत ॥ २ ०१४ १०
 अध्वर्यवो यो दिव्यस्य वस्वो यः पार्थिवस्य क्षम्यस्य राजा ।
 तम् ऊर्दरं न पृणता यवेनेन्द्रं सोमेभिस् तद् अपो वो अस्तु ॥ २ ०१४ ११
 अस्मभ्यं तद् वसो दानाय राधः सम् अर्थयस्व बहु ते वसव्यम् ।
 इन्द्र यच् चित्रं श्रवस्या अनु दून् बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०१४ १२

(२०६)

प्र घा न्व् अस्य महतो महानि सत्या सत्यस्य करणानि वोचम् ।
 त्रिकट्टुकेष्व् अपिबत् सुतस्यास्य मदे अहिम् इन्द्रो जघान ॥ २ ०१५ ०१
 अवंशे द्याम् अस्तभायद् बृहन्तम् आ रोदसी अपृणद् अन्तरिक्षम् ।
 स धारयत् पृथिवीम् पप्रथच् च सोमस्य ता मद इन्द्रश् चकार ॥ २ ०१५ ०२
 सन्नेव प्राचो वि मिमाय मानैर् वज्रेण खान्य् अतृणन् नदीनाम् ।
 वृथासृजत् पृथिभिर् दीर्घयाथैः सोमस्य ता मद इन्द्रश् चकार ॥ २ ०१५ ०३
 स प्रवोळ्ळहृन् परिगत्या दभीतेर् विश्वम् अधाग् आयुधम् इद्धे अग्नौ ।
 सं गोभिर् अश्वैर् असृजद् रथेभिः सोमस्य ता मद इन्द्रश् चकार ॥ २ ०१५ ०४
 स ईम् महीं धुनिम् एतोर् अरम्णात् सो अस्नातृन् अपारयत् स्वस्ति ।
 त उत्स्राय रियम् अभि प्र तस्थुः सोमस्य ता मद इन्द्रश् चकार ॥ २ ०१५ ०५
 सोदञ्चं सिन्धुम् अरिणान् महित्वा वज्रेणान् उषसः सम् पिपिष ।
 अजवसो जविनीभिर् विवृञ्चन् सोमस्य ता मद इन्द्रश् चकार ॥ २ ०१५ ०६
 स विद्वा अपगोहं कनीनाम् आविर् भवन्न उद् अतिष्ठत् परावृक् ।
 प्रति श्रोण स्थाद् व्य् अ ऽ नग् अचष्ट सोमस्य ता मद इन्द्रश् चकार ॥ २ ०१५ ०७
 भिनद् वलम् अङ्गिरोभिर् गृणानो वि पर्वतस्य दृहितान्य् ऐरत् ।
 रिणग् रोधांसि कृत्रिमाण्य् एषां सोमस्य ता मद इन्द्रश् चकार ॥ २ ०१५ ०८
 स्वप्नेनाभ्युप्या चुमुरिं धुनिं च जघन्थ दस्युम् प्र दभीतिम् आवः ।
 रम्भी चिद् अत्र विविदे हिरण्यं सोमस्य ता मद इन्द्रश् चकार ॥ २ ०१५ ०९

नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयद् इन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
शिक्षा स्तोतृभ्यो माति धग् भगो नो बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०१५ १०

(२०७)

प्र वः सतां ज्येष्ठतमाय सुष्टुतिम् अग्नाव् इव समिधाने हविर् भरै ।
इन्द्रम् अजुयं जरयन्तम् उक्षितं सनाद् युवानम् अवसे हवामहे ॥ २ ०१६ ०१
यस्माद् इन्द्राद् बृहत्ः किं चनेम् ऋते विश्वान्य् अस्मिन् सम्भृताधि वीर्या ।
जठरे सोमं तन्वी ३ सहो महो हस्ते वज्रम् भरति शीर्षणि क्रतुम् ॥ २ ०१६ ०२
न क्षोणीभ्याम् परिभ्वे त इन्द्रियं न समुद्रैः पर्वतैर् इन्द्र ते रथः ।
न ते वज्रम् अन्व अश्नोति कश् चन यद् आशुभिः पतसि योजना पुरु ॥ २ ०१६ ०३
विश्वे ह्य अस्मै यजताय धृष्णवे क्रतुम् भरन्ति वृषभाय सञ्चते ।
वृषा यजस्व हविषा विदुष्टरः पिबेन्द्र सोमं वृषभेण भानुना ॥ २ ०१६ ०४
वृष्णः कोशः पवते मध्व ऊर्मिर् वृषभान्नाय वृषभाय पातवे ।
वृषणाध्वर्यु वृषभासो अद्रयो वृषणं सोमं वृषभाय सुष्वति ॥ २ ०१६ ०५
वृषा ते वज्र उत ते वृषा रथो वृषणा हरी वृषभाण्य आयुधा ।
वृष्णो मदस्य वृषभ त्वम् ईशिष इन्द्र सोमस्य वृषभस्य तृष्णुहि ॥ २ ०१६ ०६
प्र ते नावं न समने वचस्युवम् ब्रह्मणा यामि सवनेषु दाधृषिः ।
कुविन् नो अस्य वचसो निबोधिषद् इन्द्रम् उत्सं न वसुनः सिचामहे ॥ २ ०१६ ०७
पुरा सम्बाधाद् अभ्य आ ववृत्स्व नो धेनुर् न वत्सं यवसस्य पिप्युषी ।
सकृत् सु ते सुमतिभिः शतक्रतो सम् पत्नीभिर् न वृषणो नसीमहि ॥ २ ०१६ ०८
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयद् इन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
शिक्षा स्तोतृभ्यो माति धग् भगो नो बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०१६ ०९

(२०८)

तद् अस्मै नव्यम् अङ्गिरस्वद् अर्चत शुष्मा यद् अस्य प्रत्नथोदीरते ।
विश्वायद् गोत्रा सहसा परीवृता मदे सोमस्य दृहितान्य् ऐरयत् ॥ २ ०१७ ०१

स भूतु यो ह प्रथमाय धायस ओजो मिमानो महिमानम् आतिरत् ।
 शूरो यो युत्सु तन्वम् परिव्यत शीर्षणि द्याम् महिना प्रत्य् अमुञ्चत ॥ २ ०१७ ०२
 अधाकृणोः प्रथमं वीर्यम् महद् यद् अस्याग्ने ब्रह्मणा शुष्मम् ऐरयः ।
 रथेष्टेन हर्यश्चैन विच्युताः प्र जीरयः! सिस्रते सध्र्य १ क् पृथक् ॥ २ ०१७ ०३
 अधा यो विश्वा भुवनाभि मज्मनेशानकृत् प्रवया अभ्य् अवर्धत ।
 आद् रोदसी ज्योतिषा वहिर् आतनोत् सीव्यन् तमांसि दुधिता सम् अव्ययत् ॥ २
 ०१७ ०४

स प्राचीनान् पर्वतान् दृहद् ओजसाधराचीनम् अकृणोद् अपाम् अपः! ।
 अधारयत् पृथिवीं विश्वधायसम् अस्तभान् मायया द्याम् अवस्रसः! ॥ २ ०१७ ०५
 सास्मा अरम् बाहुभ्यां यम् पिताकृणोद् विश्वस्माद् आ जनुषो वेदसस् परि ।
 येना पृथिव्यां नि क्रिवि शयध्यै वज्रेण हत्व्य् अवृणक् तुविष्वणिः! ॥ २ ०१७ ०६
 अमाजूर् इव पित्रोः सचा सती समानाद् आ सदसस् त्वाम् इये भगम् ।
 कृधि प्रकृतम् उप मास्य् आ भर दद्धि भागं तन्वो ३ येन मामहः! ॥ २ ०१७ ०७
 भोजं त्वाम् इन्द्र वयं हुवेम ददिष् ट्वम् इन्द्रापांसि वाजान् ।
 अविड्ढीन्द्र चित्रया न ऊती कृधि वृषन् इन्द्र वस्यसो नः ॥ २ ०१७ ०८
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयद् इन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
 शिक्षा स्तोतृभ्यो माति धग् भगो नो बृहद् वदेम विदथे सुवीराः! ॥ २ ०१७ ०९

(२०९)

प्राता रथो नवो योजि सस्त्रिश् चतुर्युगस् त्रिकशः सप्तरश्मिः ।
 दशारित्रो मनुष्यः स्वर्षाः स इष्टिभिर् मतिभी रंह्यो भूत् ॥ २ ०१८ ०१
 सास्मा अरम् प्रथमं स द्वितीयम् उत्तो तृतीयम् मनुषः स होता ।
 अन्यस्या गर्भम् अन्य ऊ जनन्त सो अन्येभिः! सचते जेन्यो वृषा ॥ २ ०१८ ०२
 हरी नु कं रथ इन्द्रस्य योजम् आयै सूक्तेन वचसा नवेन ।
 मो षु त्वाम् अत्र बहवो हि विप्रा नि रीरमन् यजमानासो अन्ये ॥ २ ०१८ ०३
 आ द्वाभ्यां हरिभ्याम् इन्द्र याह्य आ चतुर्भिर् आ षड्भिर् ह्यमानः ।
 आष्टाभिर् दशभिः! सोमपेयम् अयं सुतः सुमख मा मृधस् कः ॥ २ ०१८ ०४

आ विंशत्या त्रिंशता याह्य अर्वाङ् आ चत्वारिंशता हरिभिर् युजानः ।
 आ पञ्चाशता सुरथेभिर् इन्द्रा षष्ठ्या सप्तत्या सोमपेयम् ॥ २ ०१८ ०५
 आशीत्या नवत्या याह्य अर्वाङ् आ शतेन हरिभिर् उह्यमानः ।
 अयं हि ते शुनहोत्रेषु सोम इन्द्र त्वाया परिषिक्तो मदाय ॥ २ ०१८ ०६
 मम ब्रह्मेन्द्र याह्य अच्छा विश्वा हरी धुरि धिष्वा रथस्य ।
 पुरुत्रा हि विहव्यो बभूथास्मिञ् छूर सवने मादयस्व ॥ २ ०१८ ०७
 न म इन्द्रेण सख्यं वि योषद् अस्मभ्यम् अस्य दक्षिणा दुहीत ।
 उप ज्येष्ठे वरुथे गर्भस्तौ प्राये-प्राये जिगीवांसः स्याम ॥ २ ०१८ ०८
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयद् इन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
 शिक्षा स्तोतृभ्यो माति धग् भगो नो बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०१८ ०९

(२१०)

अपाय्य् अस्यान्धसो मदाय मनीषिणः सुवानस्य प्रयसः ।
 यस्मिन् इन्द्रः प्रदिवि वावृधान ओको दधे ब्रह्मण्यन्तश् च नरः ॥ २ ०१९ ०१
 अस्य मन्दानो मध्वो वज्रहस्तो ऽहिम् इन्द्रो अर्णोवृतं वि वृश्चत् ।
 प्र यद् वयो न स्वसराण्य् अच्छा प्रयांसि च नदीनां चक्रमन्त ॥ २ ०१९ ०२
 स माहिंन इन्द्रो अर्णो अपाम् प्रैरयद् अहिहाच्छा समुद्रम् ।
 अजनयत् सूर्यं विदद् गा अक्तुनाह्नां वयुनानि साधत् ॥ २ ०१९ ०३
 सो अप्रतीनि मनवे पुरुणीन्द्रो दाशद् दाशुषे हन्ति वृत्रम् ।
 सदो यो नृभ्यो अतसाय्यो भूत् पस्पृधानेभ्यः सूर्यस्य सातौ ॥ २ ०१९ ०४
 स सुन्वत् इन्द्रः सूर्यम् आ देवो रिणङ् मर्त्याय स्तवान् ।
 आ यद् रयिं गुहदवद्यम् अस्मै भरद् अंशं नैतशो दशस्यन् ॥ २ ०१९ ०५
 स रन्धयत् सदिवः सारथये शुष्णम् अशुषं कुर्यवं कुत्साय ।
 दिवोदासाय नवतिं च नवेन्द्रः पुरो व्य् आइरच् छम्बरस्य ॥ २ ०१९ ०६
 एवा तं इन्द्रोचथम् अहेम श्रवस्या न त्मना वाजयन्तः ।
 अश्याम तत् साप्तम् आशुषाणा ननमो वधर् अदेवस्य पीयोः ॥ २ ०१९ ०७
 एवा ते गृत्समदाः शूर मन्मावस्यवो न वयुनानि तक्षुः ।

ब्रह्मण्यन्त॑ इन्द्र॑ ते नवी॒य इ॒षम् ऊ॒र्जं सु॒क्षितिं सु॒म्नम् अ॒श्रुः ॥ २ ०१९ ०८
 नूनं॑ सा ते प्रति॒ वरं॑ जरि॒त्रे दु॒हीयद् इन्द्र॑ दक्षिणा म॒घोनी॑ ।
 शिक्षा॑ स्तो॒तृभ्यो॒ माति॑ ध॒ग् भगो॑ नो बृहद् व॒दम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥ २ ०१९ ०९

(२११)

व॒यं ते॒ वयं॑ इन्द्र॑ वि॒द्वि षु णः॒ प्र भ॑रामहे वाज॒युर् न रथ॑म् ।
 वि॒प॒न्यवो॑ दी॒र्घ्यतो॑ मनी॒षा सु॒म्नम् इ॒यक्षन्त॑स् त्वाव॑तो नृन् ॥ २ ०२० ०१
 त्वं न॑ इन्द्र॑ त्वाभिर् ऊ॒ती त्वा॒यतो॑ अ॒भिष्टि॒पासि॑ जनान् ।
 त्वम् इ॒नो दा॒शुषो॑ व॒स्तेत्था॒धीर् अ॒भि यो न॑क्षति त्वा ॥ २ ०२० ०२
 स नो॑ युवेन्द्रो॑ जो॒हूत्रः॒ सखा॑ शि॒वो न॒राम् अ॒स्तु पा॒ता ।
 यः शंस॑न्तं यः श॒शमा॑नम् ऊ॒ती प॑चन्तं च स्तु॒वन्तं च प्र॑णेषत् ॥ २ ०२० ०३
 तम् उ॑ स्तुष इन्द्रं॑ तं गृणी॒षे यस्मिन्॑ पुरा वावृ॒धुः शा॒शुदु॑श् च ।
 स व॒स्वः का॑मम् पी॒परद् इ॒यानो॑ ब्रह्मण्यतो नू॒तन॑स्यायोः ॥ २ ०२० ०४
 सो अ॒ङ्गिर॑साम् उ॒चथा॑ जु॒जुष्वान् ब्रह्मा॑ तूतो॒द् इन्द्रो॑ गा॒तुम् इ॒ष्णन् ।
 मु॒ष्णन् उ॒षसः॒ सूर्ये॑ण स्त॒वान् अ॒श्वस्य॑ चिच् छि॒न्नथत् पू॒र्व्याणि॑ ॥ २ ०२० ०५
 स ह॑ श्रुत इन्द्रो॑ नाम॑ दे॒व ऊ॒र्ध्वो भु॑वन् मनु॒षे द॒स्मत्तमः॑ ।
 अव॑ प्रि॒यम् अ॒र्शसा॑नस्य॑ सा॒ह्याञ् छि॒रो भ॑रद् दा॒सस्य॑ स्व॒धावान् ॥ २ ०२० ०६
 स वृ॒त्रहेन्द्रः॑ कृ॒ष्णयो॑नीः पुरं॒दरो दा॑सीर् ऐ॒रय॑द् वि ।
 अ॒ज॒न॒यन् म॑नवे॒ क्षाम् अ॒पश् च॑ स॒त्रा शंसं॑ यज॒मान॑स्य तूतोत् ॥ २ ०२० ०७
 तस्मै॑ तव॒स्य ष् म॑ अनु॑ दायि स॒त्रेन्द्रा॑य दे॒वेभिर् अ॑र्णसातौ ।
 प्रति॒ यद् अ॑स्य॒ वज्र॑म् बा॒होर् धुर् ह॒त्वी द॑स्यून् पुर॒ आय॑सीर् नि ता॒रीत् ॥ २ ०२०

०८

नूनं॑ सा ते प्रति॒ वरं॑ जरि॒त्रे दु॒हीयद् इन्द्र॑ दक्षिणा म॒घोनी॑ ।
 शिक्षा॑ स्तो॒तृभ्यो॒ माति॑ ध॒ग् भगो॑ नो बृहद् व॒दम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥ २ ०२० ०९

(२१२)

वि॒श्वजि॑ते॒ धन॑जिते॒ स्वर्जि॑ते॒ सत्रा॑जिते॒ नृजि॑त॒ उर्वरा॑जिते ।
 अ॒श्वजि॑ते॒ गो॒जिते॑ अ॒ब्जि॑ते॒ भरेन्द्रा॑य॒ सोम॑ यज॒ताय॑ ह॒र्य॒तम् ॥ २ ०२१ ०१
 अ॒भि॒भुवे॑ ऽभि॒भङ्गाय॑ वन्व॒ते ऽषा॑ळ्हाय॒ सह॑मानाय॒ वेध॑से ।
 तु॒वि॒ग्रये॑ व॒ह्ये दृ॒ष्टरी॑तवे॒ सत्रा॑साहे॒ नम॑ इन्द्रा॒य वो॑चत ॥ २ ०२१ ०२
 स॒त्रा॒सा॒हो ज॑न॒भक्षो॑ ज॒नंस॒हश् च्यव॑नो॒ युध्मो॑ अनु॒ जोष॑म् उ॒क्षितः॑ ।
 वृ॒तच॑यः॒ सह॑रिर् वि॒क्ष्व आ॑रित॒ इन्द्र॑स्य॒ वोच॑म् प्र॒ कृ॒तानि॑ वी॒र्या ॥ २ ०२१ ०३
 अ॒ना॒नुदो॑ वृष॒भो दो॑र्धतो॒ वधो॑ ग॒म्भीर॑ ऋ॒ष्वो अस॑मष्टकाव्यः ।
 र॒ध्रचो॑दः॒ श्वथ॑नो॒ वीळि॑तस् पृथुर् इन्द्रः॑ सु॒यज्ञ॑ उ॒षसः॒ स्वर् जन॑त् ॥ २ ०२१ ०४
 य॒ज्ञेन॑ गा॒तुम् अ॒प्तुरो॑ वि॒विद्री॑रे॒ धियो॑ हि॒न्वा॒ना उ॒शिजो॑ मनी॒षिणः॑ ।
 अ॒भि॒स्वरा॑ नि॒षदा॑ गा अ॒वस्य॑व॒ इन्द्रे॑ हि॒न्वा॒ना द्र॒विणा॑न्य् आशत ॥ २ ०२१ ०५
 इन्द्र॑ श्रेष्ठानि॒ द्रवि॑णानि॒ धेहि॑ चि॒त्तिं दक्ष॑स्य॒ सुभ॑ग॒त्वम् अ॒स्मे ।
 पोष॑ रयी॒णाम् अ॑रि॒ष्टिं त॒नूना॑ स्वा॒दान॑ वा॒चः सु॑दि॒नत्व॑म् अ॒ह्नाम् ॥ २ ०२१ ०६

(२१३)

त्रि॒कट्टु॑केषु॒ महि॑षो॒ यवा॑शिरं॒ तुवि॑शुष्मस् ।
 तृ॒पत् सोम॑म् अ॒पिब॑द् वि॒ष्णु॑ना॒ सुतं॑ यथाव॑शत् ।
 स ई॑म् म॒माद॑ महि॒ कर्म॑ कर्त॒वै म॒हाम् उ॒रुं ।
 सैन॑ स॒श्वद् दे॒वो दे॒वं स॒त्यम् इन्द्र॑ स॒त्य इन्द्रुः॑ ॥ २ ०२२ ०१
 अध॑ त्विषी॒माः अ॒भ्य् ओज॑सा॒ क्रिवि॑ यु॒धाभ॑वद् ।
 आ॒ रोद॑सी॒ अपृ॑णद् अस्य॒ म॒ज्मना॑ प्र॒ वावृ॑धे ।
 अध॑त्तान्यं॒ जठ॑रे॒ प्रेम् अ॑रिच्यत ।
 सैन॑ स॒श्वद् दे॒वो दे॒वं स॒त्यम् इन्द्र॑ स॒त्य इन्द्रुः॑ ॥ २ ०२२ ०२
 सा॒कं जा॑तः॒ क्रतु॑ना॒ सा॒कम् ओज॑सा॒ वव॑क्षिथ ।
 सा॒कं वृ॒द्धो वी॑र्या॒इः सा॑स॒हिर् मृ॒धो वि॑चर्षणिः ।
 दा॒ता रा॑ध॒ स्तु॒वते॑ का॒म्यं वसु॑ ।
 सैन॑ स॒श्वद् दे॒वो दे॒वं स॒त्यम् इन्द्र॑ स॒त्य इन्द्रुः॑ ॥ २ ०२२ ०३
 तव॑ त्यन् न॒यं नृ॑तो॒ ऽप॑ इन्द्र॒ प्रथ॑मम्॒ पू॒र्व्यं दि॒वि प्र॒वाच्य॑ कृतम् ।

यद् देवस्य शर्वसा प्रारिणा असु रिणन् अपः ।

भुवद् विश्वम् अभ्य आदेवम् ओजसा विदाद् ऊर्जा शतक्रतुर् विदाद् इषम् ॥ २ ०२२
०४

(२१४)

गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनाम् उपमश्रवस्तमम् ।

ज्येष्ठराजम् ब्रह्मणाम् ब्रह्मणस् पत आ नः शृण्वन् ऊतिभिः सीद सादनम् ॥ २ ०२३ ०१

देवाश् चित् ते असुर्यं प्रचेतसो बृहस्पते यज्ञियम् भागम् आनशुः ।

उस्रा इव सूर्यो ज्योतिषा महो विश्वेषाम् इज् जनिता ब्रह्मणाम् असि ॥ २ ०२३ ०२

आ विबाध्यां परिरापस् तमांसि च ज्योतिष्मन्तं रथम् ऋतस्य तिष्ठसि ।

बृहस्पते भीमम् अमित्रदम्भनं रक्षोहणं गोत्रभिर्द स्वर्विदम् ॥ २ ०२३ ०३

सुनीतिभिर् नयसि त्रायसे जनं यस् तुभ्यं दाशान् न तम् अंहो अश्रवत् ।

ब्रह्मद्विषस् तपनो मन्युमीर् असि बृहस्पते महि तत् ते महित्वनम् ॥ २ ०२३ ०४

न तम् अंहो न दुरितं कुतश् च न नारातयस् तितिरूर् न द्वयाविनः ।

विश्वा इद् अस्माद् ध्वरसो वि बाधसे यं सुगोपा रक्षसि ब्रह्मणस् पते ॥ २ ०२३ ०५

त्वं नो गोपाः पथिकृद् विचक्षणस् तव व्रताय मतिभिर् जरामहे ।

बृहस्पते यो नो अभि हूरो दधे स्वा तम् मर्मर्तु दुच्छुना हरस्वती ॥ २ ०२३ ०६

उत वा यो नो मर्चयाद् अनागसो ऽरातीवा मर्तः सानुको वृकः ।

बृहस्पते अप तं वर्तया पथः सुगं नो अस्यै देववीतये कृधि ॥ २ ०२३ ०७

त्रातारं त्वा तनूनां हवामहे ऽवस्पर्तर् अधिवक्तारम् अस्मयुम् ।

बृहस्पते देवनिदो नि बर्हय मा दुरेवा उत्तरं सुम्नम् उन् नशन् ॥ २ ०२३ ०८

त्वया वयं सुवृधां ब्रह्मणस् पते स्पार्हा वसु मनुष्या ददीमहि ।

या नो दूरे तळितो या अरातयो ऽभि सन्ति जम्भया ता अनप्सः ॥ २ ०२३ ०९

त्वया वयम् उत्तमं धीमहे वयो बृहस्पते पप्रिणा सस्त्रिना युजा ।

मा नो दुशंसो अभिदिप्सुर् ईशत् प्र सुशंसा मतिभिस् तारिषीमहि ॥ २ ०२३ १०

अनानुदो वृषभो जगिर् आह्वं निष्टप्ता शत्रुम् पृतनासु सासहिः ।

असि सत्य ऋणया ब्रह्मणस् पत उग्रस्य चिद् दमिता वीळुहर्षिणः ॥ २ ०२३ ११

अदेवेन मनसा यो रिष्यति शासाम् उग्रो मन्यमानो जिघांसति ।
 बृहस्पते मा प्रणक् तस्य नो वधो नि कर्म मन्युं दुरेवस्य शर्धतः ॥ २ ०२३ १२
 भरेषु हव्यो नमसोपसद्यो गन्ता वाजेषु सनिता धनधनम् ।
 विश्वा इद् अर्यो अभिदिप्स्वो इ मृधो बृहस्पतिर् वि ववर्हा रथा इव ॥ २ ०२३ १३
 तेजिष्ठया तपनी रक्षसस् तप ये त्वा निदे दधिरे दृष्टवीर्यम् ।
 आविस् तत् कृष्व यद् असत् त उक्थ्य ष्म बृहस्पते वि परिरापो अर्दय ॥ २ ०२३
 १४

बृहस्पते अति यद् अर्यो अर्हाद् दुमद् विभाति क्रतुमज् जनेषु ।
 यद् दीदयच् छवस ऋतप्रजात् तद् अस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम् ॥ २ ०२३ १५
 मा न स्तेनेभ्यो ये अभि द्रुहस् पदे निरामिणो रिपवो ऽन्नेषु जागृधुः ।
 आ देवानाम् ओहते वि व्रयो हृदि बृहस्पते न परः साम्नो विदुः ॥ २ ०२३ १६
 विश्वेभ्यो हि त्वा भुवनेभ्यस् परि त्वष्टाजन्त साम्नः-साम्नः कविः ।
 स ऋणचिद् ऋणया ब्रह्मणस् पतिर् द्रुहो हन्ता मह ऋतस्य धर्तरि ॥ २ ०२३ १७
 तव श्रिये व्य् अजिहीत पर्वतो गवां गोत्रम् उदसृजो यद् अङ्गिरः ।
 इन्द्रेण युजा तमसा परीवृतम् बृहस्पते निर् अपाम् औब्जो अर्णवम् ॥ २ ०२३ १८
 ब्रह्मणस् पते त्वम् अस्य यन्ता सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्व ।
 विश्वं तद् भद्रं यद् अवन्ति देवा बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०२३ १९

(२१५)

सेमाम् अविडिढ प्रभृतिं य ईशिषि ऽया विधेम नवया महा गिरा ।
 यथा नो मीढ्वान् स्तवते सखा तव बृहस्पते सीषधः सोत नो मतिम् ॥ २ ०२४ ०१
 यो नन्त्वान्य् अनमन् न्य् ओजसोतादर्दर मन्युना शम्बराणि वि ।
 प्राच्यावयद् अच्युता ब्रह्मणस् पतिर् आ चाविशद् वसुमन्तं वि पर्वतम् ॥ २ ०२४ ०२
 तद् देवानां देवतमाय कर्त्वम् अश्रथन् दृळ्हाव्रदन्त वीळिता ।
 उद् गा आजद् अभिन्द ब्रह्मणा वलम् अगूहत् तमो व्य् अचक्षयत् स्वः ॥ २ ०२४ ०३
 अश्मास्यम् अवतम् ब्रह्मणस् पतिर् मधुधारम् अभि यम् ओजसातृणत् ।
 तम् एव विश्वे पपिरे स्वर्दृशो बहु साकं सिसिचुर उत्सम् उद्रिणम् ॥ २ ०२४ ०४

सना ता का चिद् भुवना भवीत्वा माद्भिः शरद्भिर् दुरो वरन्त वः ।
 अयतन्ता चरतो अन्यद्-अन्यद् इद् या चकार वयुना ब्रह्मणस् पतिः ॥ २ ०२४ ०५
 अभिनक्षन्तो अभि ये तम् आनिशुर् निधिम् पणीनाम् परमं गुहा हितम् ।
 ते विद्वांसः प्रतिचक्ष्यानृता पुनर् यत उ आयन् तद् उद् ईयुर् आविशम् ॥ २ ०२४ ०६
 ऋतावानः प्रतिचक्ष्यानृता पुनर् आत आ तस्थुः कवयो महस् पथः ।
 ते बाहुभ्या धमितम् अग्निम् अश्मनि नकिः षो अस्त्य् अरणो जहूर् हि तम् ॥ २
 ०२४ ०७

ऋतज्येन क्षिप्रेण ब्रह्मणस् पतिर् यत्र वष्टि प्र तद् अश्नोति धन्वना ।
 तस्य साध्वीर् इषवो याभिर् अस्यति नृचक्षसो दृशये कर्णयोनयः ॥ २ ०२४ ०८
 स सनयः स विनयः पुरोहितः स सुष्टुतः स युधि ब्रह्मणस् पतिः ।
 चाक्ष्मो यद् वाजम् भरते मती धनाद् इत् सूर्यस् तपति तप्यतुर् वृथा ॥ २ ०२४ ०९
 विभु प्रभु प्रथमम् मेहनावतो बृहस्पतेः सुविदत्राणि राध्या ।
 इमा सातानि वेन्यस्य वाजिनो येन जना उभये भुञ्जते विशः ॥ २ ०२४ १०
 यो ऽवरे वृजने विश्वथा विभुर् महाम् उ रणवः शवसा ववक्षिथ ।
 स देवो देवान् प्रति पप्रथे पृथु विश्वेद् उ ता परिभूर् ब्रह्मणस् पतिः ॥ २ ०२४ ११
 विश्वं सत्यम् मघवाना युवोर् इद् आपश् चन प्र मिनन्ति व्रतं वाम् ।
 अच्छेन्द्राब्रह्मणस्पती हविर् नो ऽन्नं युजेव वाजिना जिगातम् ॥ २ ०२४ १२
 उताशिष्ठा अनु शृण्वन्ति वह्यः सभेयो विप्रो भरते मती धना ।
 वीळ्देषा अनु वश ऋणम् आददिः स ह वाजी समिथे ब्रह्मणस् पतिः ॥ २ ०२४ १३
 ब्रह्मणस् पतेर् अभवद् यथावशं सत्यो मन्युर् महि कर्मा करिष्यतः ।
 यो गा उदाजत् स दिवे वि चाभजन् महीव रीतिः शवसासरत् पृथक् ॥ २ ०२४ १४
 ब्रह्मणस् पते सुयमस्य विश्वहा रायः स्याम रथ्यो इ वयस्वतः ।
 वीरेषु वीरा उप पृङ्धि नस् त्वं यद् ईशानो ब्रह्मणा वेषि मे हवम् ॥ २ ०२४ १५
 ब्रह्मणस् पते त्वम् अस्य यन्ता सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्व ।
 विश्वं तद् भद्रं यद् अवन्ति देवा बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०२४ १६

(२१६)

इन्धानो अग्निं वनवद् वनुष्यतः कृतब्रह्मा शूशुवद् रातहव्य इत् ।
 जातेन जातम् अति स प्र ससृते यं-यं युजं कृणुते ब्रह्मणस् पतिः ॥ २ ०२५ ०१
 वीरेभिर् वीरान् वनवद् वनुष्यतो गोभी रयिम् पप्रथद् बोधति त्मना ।
 तोकं च तस्य तनयं च वर्धते यं-यं युजं कृणुते ब्रह्मणस् पतिः ॥ २ ०२५ ०२
 सिन्धुर् न क्षोदः शिमीवाः ऋघायतो वृषेव वधीर् अभि वष्य ओजसा ।
 अनेर् इव प्रसितिर् नाह वर्तवे यं-यं युजं कृणुते ब्रह्मणस् पतिः ॥ २ ०२५ ०३
 तस्मा अर्षन्ति दिव्या असञ्चतः स सत्वभिः प्रथमो गोषु गच्छति ।
 अनिभृष्टतविषिर् हुन्त्य ओजसा यं-यं युजं कृणुते ब्रह्मणस् पतिः ॥ २ ०२५ ०४
 तस्मा इद् विश्वे धुनयन्त सिन्धवो ऽच्छिद्रा शर्म दधिरे पुरुणि ।
 देवानां सुम्ने सुभगः स एधते यं-यं युजं कृणुते ब्रह्मणस् पतिः ॥ २ ०२५ ०५

(२१७)

ऋजुर् इच् छंसो वनवद् वनुष्यतो देवयन् इद् अदेवयन्तम् अभ्य असत् ।
 सुप्रावीर् इद् वनवत् पृत्सु दुष्टरं यज्वेद् अयज्योर् वि भजाति भोजनम् ॥ २ ०२६ ०१
 यजस्व वीर प्र विहि मनायतो भद्रम् मनः कृणुष्व वृत्रतूर्ये ।
 हविष् कृणुष्व सुभगो यथाससि ब्रह्मणस् पतेर् अव आ वृणीमहे ॥ २ ०२६ ०२
 स इज् जनेन स विशा स जन्मना स पुत्रैर् वाजम् भरते धना नृभिः ।
 देवानां यः पितरम् आविवासति श्रद्धामना हविषा ब्रह्मणस् पतिम् ॥ २ ०२६ ०३
 यो अस्मै हव्यैर् घृतवाङ्गिर् अविधत् प्र तम् प्राचा नयति ब्रह्मणस् पतिः ।
 उरुष्यतीम् अंहसो रक्षती रिषो ऽहोश् चिद् अस्मा उरुचक्रिर् अङ्घ्रितः ॥ २ ०२६ ०४

(२१८)

इमा गिर आदित्येभ्यो घृतसूः सनाद् राजभ्यो जुहा जुहोमि ।
 शृणोतु मित्रो अर्यमा भगो नस् तुविजातो वरुणो दक्षो अंशः ॥ २ ०२७ ०१
 इमं स्तोमं सक्रतवो मे अद्य मित्रो अर्यमा वरुणो जुषन्त ।
 आदित्यासः शुचयो धारपूता अवृजिना अनवद्या अरिष्टाः ॥ २ ०२७ ०२

त आदित्यास॑ उरवो॑ गभीरा॑ अदब्धासो॑ दिप्सन्तो॑ भूर्यक्षाः॑ ।
 अन्तः॑ पश्यन्ति॑ वृजिनोत॑ साधु॑ सर्वं॑ राजभ्यः॑ परमा॑ चिद् अन्ति॑ ॥ २ ०२७ ०३
 धारयन्त॑ आदित्यासो॑ जगत्॑ स्था देवा॑ विश्वस्य॑ भुवनस्य॑ गोपाः॑ ।
 दीर्घा॑धियो॑ रक्षमाणा॑ असुर्यम्॑ ऋतावान॑श् चयमाना॑ ऋणानि॑ ॥ २ ०२७ ०४
 विद्याम्॑ आदित्या॑ अवसो॑ वो अस्य॑ यद् अर्यमन्॑ भय आ चिन् मयो॑भु ।
 युष्माकम्॑ मित्रावरुणा॑ प्रणीतौ॑ परि॑ श्वभ्रे॑व दुरितानि॑ वृज्याम् ॥ २ ०२७ ०५
 सुगो॑ हि वो॑ अर्यमन्॑ मित्र॑ पन्था॑ अनृक्षरो॑ वरुण॑ साधुर् अस्ति॑ ।
 तेनादित्या॑ अधि॑ वोचता॑ नो॒ यच्छता॑ नो॒ दुष्परि॑हन्तु॒ शर्म॑ ॥ २ ०२७ ०६
 पिप॑र्तु नो॒ अदिती॑ राज॑पुत्राति॒ द्वेषा॑स्य॒ अर्यमा॑ सुगोभिः॑ ।
 बृहन्॑ मित्रस्य॒ वरुणस्य॒ शर्मो॑प॒ स्याम॑ पुरु॒वीरा॑ अरि॒ष्टाः ॥ २ ०२७ ०७
 तिस्रो॑ भूमीर् धारयन्॑ त्रीर् उ॒त दून् त्रीणि॑ व्र॒ता वि॒दथे॑ अन्तर् एषाम् ।
 ऋतेनादित्या॑ महि॑ वो महित्वं॑ तद् अर्यमन्॑ वरुण॑ मित्र॑ चारु॑ ॥ २ ०२७ ०८
 त्री रो॑चना दिव्या॑ धारयन्त॑ हिरण्ययाः॑ शुचयो॑ धार॑पूताः ।
 अस्व॑प्रजो॒ अनिमि॑षा अदब्धा॑ उरु॒शांसा॑ ऋज॒वे म॒र्त्याय॑ ॥ २ ०२७ ०९
 त्वं विश्वे॑षां वरुणा॑सि॒ राजा॑ ये च॑ देवा॒ असुर॑ ये च॒ मर्ताः॑ ।
 श॒तं नो॑ रास्व॒ शरदो॑ वि॒चक्षे॑ ऽश्यामायू॑षि सु॒धितानि॑ पूर्वा॑ ॥ २ ०२७ १०
 न दक्षि॑णा वि चिकित्ते॒ न स॒व्या न प्रा॒चीनम्॑ आदित्या॑ नोत॒ पश्चा॑ ।
 पा॒क्या चिद् वसवो॑ धी॒र्या चिद् युष्मानी॑तो॒ अभयं॑ ज्योति॑र् अश्याम् ॥ २ ०२७ ११
 यो राज॑भ्य ऋत॒निभ्यो॑ ददा॒श यं वर्ध॑यन्ति॒ पुष्टय॑श् च॒ नित्याः॑ ।
 स रे॒वान् याति॑ प्रथ॒मो रथे॑न वसु॒दावा॑ वि॒दथेषु॑ प्रश॒स्तः ॥ २ ०२७ १२
 शुचि॑र् अपः॒ सूर्यव॑सा॒ अदब्ध॑ उप॒ क्षेति॑ वृद्ध॒वयाः॑ सु॒वीरः॑ ।
 नकि॑ष् टं घ्नन्त्य् अन्ति॑तो॒ न दूराद् य आदित्या॑नाम् भवति॒ प्रणीतौ॑ ॥ २ ०२७ १३
 अदि॑ते॒ मित्र॑ वरुणो॒त मृळ॑ यद् वो॒ वयं॑ च॒क्रमा॑ कच् चिद् आगः॑ ।
 उ॒र्व अश्या॑म् अभयं॑ ज्योति॑र् इन्द्र॒ मा नो॑ दीर्घा॒ अभि॑ न॒शन् तमि॑स्राः ॥ २ ०२७ १४
 उ॒भे अ॑स्मै पीपयतः॒ समी॑ची दि॒वो वृष्टिं॑ सु॒भगो॑ नाम॒ पुष्य॑न् ।
 उ॒भा क्षया॑व् आ॒जय॑न् याति॒ पृत्सू॑भाव् अधौ॑ भवतः॒ साधू॑ अ॒स्मै ॥ २ ०२७ १५
 या वो॑ मा॒या अ॒भिद्रु॑हे॒ यज॑त्राः॒ पाशा॑ आदित्या॒ रिप॑वे वि॒चृत्ताः॑ ।
 अ॒श्वीव॑ ता॒ अति॑ येष॑ रथे॒नारि॑ष्टा॒ उ॒राव् आ॑ शर्मन्॒ स्याम॑ ॥ २ ०२७ १६

माहम् मघोनो वरुण प्रियस्य भूरिदाव्र आ विदं शूनम् आपेः ।

मा रायो राजन् सुयमाद् अव स्थाम् बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०२७ १७

(२१९)

इदं क्वेर् आदित्यस्य स्वराजो विश्वानि सान्त्य अभ्य अस्तु मूहा ।

अति यो मन्द्रो यजथाय देवः सुकीर्तिम् भिक्षे वरुणस्य भूरेः ॥ २ ०२८ ०१

तव व्रते सुभगासः स्याम स्वाध्यो वरुण तुष्टुवांसः ।

उपायन उषसां गोमतीनाम् अग्नयो न जरमाणा अनु दून् ॥ २ ०२८ ०२

तव स्याम पुरुवीरस्य शर्मन् उरुशंसस्य वरुण प्रणेतः ।

यूयं नः पुत्रा अदितेर् अदब्धा अभि क्षमध्वं युज्याय देवाः ॥ २ ०२८ ०३

प्र सीम् आदित्यो असृजद् विधर्ताः ऋतं सिन्धवो वरुणस्य यन्ति ।

न श्राम्यन्ति न वि मुचन्त्य एते वयो न पसू रघुया परिज्मन् ॥ २ ०२८ ०४

वि मच् छ्रथाय रशनाम् इवागं ऋध्याम ते वरुण खाम् ऋतस्य ।

मा तन्तुश् छेदि वयतो धियम् मे मा मात्रा शार्य अपसः पुर ऋतोः ॥ २ ०२८ ०५

अपो सु म्यक्ष वरुण भियसम् मत् सम्राळ् ऋतावो ऽनु मा गृभाय ।

दामेव वत्साद् वि मुमुग्ध्य अंहो नहि त्वद् आरे निमिषश् चनेशे ॥ २ ०२८ ०६

मा नो वधैर् वरुण ये त इष्टाव एनः कृण्वन्तम् असुर भ्रीणन्ति ।

मा ज्योतिषः प्रवसथानि गन्म वि षू मृधः शिश्रथो जीवसे नः ॥ २ ०२८ ०७

नमः पुरा ते वरुणोत नूनम् उतापरं तुविजात ब्रवाम ।

त्वे हि कम् पर्वते न श्रितान्य् अप्रच्युतानि दूळभ व्रतानि ॥ २ ०२८ ०८

परं ऋणा सावीर् अध मत्कृतानि माहं राजन् अन्यकृतेन भोजम् ।

अव्युष्टा इन् नु भूयसीर् उषास आ नो जीवान् वरुण तासु शाधि ॥ २ ०२८ ०९

यो मे राजन् युज्यो वा सखा वा स्वप्ने भयम् भीरवे मह्यम् आह ।

स्तेनो वा यो दिप्सति नो वृको वा त्वं तस्माद् वरुण पाह्य अस्मान् ॥ २ ०२८ १०

माहम् मघोनो वरुण प्रियस्य भूरिदाव्र आ विदं शूनम् आपेः ।

मा रायो राजन् सुयमाद् अव स्थाम् बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०२८ ११

(२२०)

धृ॒तव्र॑ता आ॒दि॒त्या इ॒षि॒रा अ॒रे म॒त् क॒र्त॑ र॒हसू॑र् इ॒वागः॑ ।
शृ॒ण्व॒तो वो॒ वरु॑ण॒ मि॒त्र॒ दे॒वा भ॒द्र॒स्य॑ वि॒द्वाः अ॒वसे॑ हु॒वे वः ॥ २ ०२९ ०१
यू॒यं दे॒वाः प्र॒म॒ति॑र् यू॒यम् ओ॒जो॑ यू॒यं द्वे॒षा॑सि स॒नु॒त॑र् यु॒योत॑ ।
अ॒भि॒क्ष॒त्त॑रो॒ अभि॑ च॒ क्षम॑ध्वम् अ॒द्या च॑ नो मृ॒ळ्य॑ता॒परं॑ च॑ ॥ २ ०२९ ०२
कि॒म् ऊ॒ नु वः॑ कृ॒णवा॑मा॒परे॑ण॒ किं स॒ने॒न व॒सव॑ आ॒प्ये॒न ।
यू॒यं नो॑ मि॒त्रा॒वरु॑णादि॒ते च॑ स्व॒स्ति॒म् इ॒न्द्रा॑म॒रु॒तो द॒धात॑ ॥ २ ०२९ ०३
ह्ये॒ दे॒वा यू॒यम् इ॒द् आ॒पय॑ स्थ॒ ते मृ॒ळ॒त॒ नाध॑मा॒नाय॑ म॒ह्य॑म् ।
मा वो॒ रथो॑ म॒ध्य॒म॒वाळ् ऋ॒ते भू॑न् मा यु॒ष्माव॑त्स्व् आ॒पि॒षु॑ श्रमि॒ष्म ॥ २ ०२९ ०४
प्र व॒ एको॑ मि॒मय॑ भूर्य॒ आ॒गो॒ यन् मा॑ पि॒तेव॑ कि॒त॒वं श॑शा॒स ।
अ॒रे पा॒शा॑ अ॒रे अ॒घा॒नि॑ दे॒वा मा मा॒धि॑ पु॒त्रे वि॒म् इ॒व ग्र॑भी॒ष्ट ॥ २ ०२९ ०५
अ॒र्वा॒ञ्चो॑ अ॒द्या भ॑व॒ता य॒जत्रा॑ आ वो॒ हा॒दि॒ भय॑मा॒नो व्य॑ये॒यम् ।
त्रा॒ध्वं नो॑ दे॒वा नि॒जु॒रो वृ॑क॒स्य॑ त्रा॒ध्वं क॒र्ता॑द् अ॒व॒पदो॑ य॒जत्राः॑ ॥ २ ०२९ ०६
मा॒हम् म॒घो॒नो॑ वरु॒ण प्रि॒यस्य॑ भूरि॒दा॒व्र आ॑ वि॒दं शू॑न॒म् आ॒पेः ।
मा रा॒यो रा॑ज॒न् सु॒यमा॑द् अ॒व॑ स्था॒म् बृ॒हद् व॑दे॒म वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥ २ ०२९ ०७

(२२१)

ऋ॒तं दे॒वाय॑ कृ॒ण्व॒ते स॒वि॒त्र इ॒न्द्रा॑या॒हि॒ध्रे न र॑म॒न्त॒ आपः॑ ।
अ॒हर्-अ॒हर् या॒त्य् अ॒क्तु॑र् अ॒पां कि॒या॒त्य् आ प्र॑थ॒मः सर्ग॑ आ॒साम् ॥ २ ०३० ०१
यो वृ॒त्राय॑ सि॒न॒म् अ॒त्रा॒भरि॑ष्यत् प्र तं ज॒नि॒त्री वि॒दुष॑ उ॒वाच॑ ।
प॒थो र॑द॒न्ती॑र् अ॒नु जो॑ष॒म् अ॒स्मै दि॒वे-दि॒वे धु॒नयो॑ य॒न्त्य् अ॒र्थम् ॥ २ ०३० ०२
ऊ॒र्ध्वो ह्य॑ अ॒स्था॑द् अ॒ध्य् अ॒न्त॒रि॒क्षे ऽ॒धा वृ॒त्राय॑ प्र व॒धं ज॑भार ।
मि॒हं व॒सान् उप॑ ही॒म् अ॒दु॒द्रो॒त् ति॒ग्मा॒यु॒धो अ॒ज॒य॒च् छ॒त्रु॒म् इ॒न्द्रः॑ ॥ २ ०३० ०३
बृ॒ह॒स्प॒ते त॒पुषा॑श्चे॒व वि॒ध्य॒ वृ॑क॒द्वर॑सो॒ असु॑र॒स्य वी॒रान् ।
यथा॑ ज॒घ॒न्थ॑ धृ॒ष॒ता पु॒रा चि॑द् ए॒वा ज॑हि॒ श॒त्रु॒म् अ॒स्माक॑म् इ॒न्द्र ॥ २ ०३० ०४
अ॒व॑ क्षि॒प दि॒वो अ॒श॒मान॑म् उ॒च्चा॑ ये॒न श॒त्रु॒म् म॒न्द॒सानो॑ नि॒जू॒र्वाः॑ ।

तोकस्य सातौ तनयस्य भूरेर् अस्माऽर्धं कृणुताद् इन्द्र गोनाम् ॥ २ ०३० ०५
 प्र हि ऋतुं बृहथो यं वनुथो रधस्य स्थो यजमानस्य चोदौ ।
 इन्द्रासोमा युवम् अस्माऽअविष्टम् अस्मिन् भयस्थे कृणुतम् उलोकम् ॥ २ ०३० ०६
 न मा तमन् न श्रमन् नोत तन्द्रन् न वोचाम मा सुनोतेति सोमम् ।
 यो मे पूणाद् यो ददद् यो निबोधाद् यो मा सुन्वन्तम् उप गोभिर् आयत् ॥ २ ०३० ०७
 सरस्वति त्वम् अस्माऽअविडिढ मरुत्वती धृषती जेषि शत्रून् ।
 त्यं चिच् छर्धन्तं तविषीयमाणम् इन्द्रो हन्ति वृषभं शण्डिकानाम् ॥ २ ०३० ०८
 यो नः सनुत्य उत वा जिघत्तुर् अभिख्याय तं तिगितेन विध्य ।
 बृहस्पत आयुधेर् जेषि शत्रून् ब्रूहे रीषन्तम् परि धेहि राजन् ॥ २ ०३० ०९
 अस्माकेभिः सत्वाभिः शूर शूरैर् वीर्या कृधि यानि ते कर्त्वाणि ।
 ज्योग् अभूवन्न अनुधूपितासो हृत्वी तेषाम् आ भरा नो वसूनि ॥ २ ०३० १०
 तं वः शर्धम् मारुतं सुम्नयुर् गिरोप ब्रुवे नमसा दैव्यं जनम् ।
 यथा रयिं सर्ववीरं नशामहा अपत्यसाचं श्रुत्यं दिवे-दिवे ॥ २ ०३० ११

(२२२)

अस्माकम् मित्रावरुणावतं रथम् आदित्यै रुद्रैर् वसुभिः सचाभुवा ।
 प्र यद् वयो न पत्नन् वस्मन्स् परि श्रवस्यवो हृषीवन्तो वनर्षदः ॥ २ ०३१ ०१
 अर्धं स्मा न उद् अवता सजोषसो रथं देवासो अभि विक्षु वाजयुम् ।
 यद् आशवः पद्याभिस् तित्रतो रजः पृथिव्याः सानौ जङ्घनन्त पाणिभिः ॥ २ ०३१ ०२
 उत स्य न इन्द्रो विश्वचर्षणिर् दिवः शर्धेन मारुतेन सुक्रतुः ।
 अनु नु स्थात्य् अवृकाभिर् ऊतिभी रथम् महे सनये वाजसातये ॥ २ ०३१ ०३
 उत स्य देवो भुवनस्य सक्षणिस् त्वष्टा ग्नाभिः सजोषा जूजुवद् रथम् ।
 इळा भगो बृहद्विवोत रोदसी पूषा पुरधिर् अश्विनाव् अधा पती ॥ २ ०३१ ०४
 उत त्ये देवी सुभगे मिथुदशोषासानक्ता जगताम् अपीजुवा ।
 स्तुषे यद् वाम् पृथिवि नव्यसा वच स्थातुश् च वयस् त्रिवया उपस्तरे ॥ २ ०३१ ०५
 उत वः शंसम् उशिजाम् इव श्मस्य अहिर् बुध्यो ऽज एकपाद् उत ।
 त्रित ऋभुक्षाः सविता चनो दधे ऽपां नपाद् आशुहेमा धिया शमि ॥ २ ०३१ ०६

ए॒ता वो॑ व॒श॒म्य् उ॒द्य॒ता य॒ज॒त्रा अ॒त॒क्ष॒न् आ॒य॒वो न॒व्य॒से स॒म् ।

श्र॒व॒स्य॒वो वा॒ज॑ च॒का॒नाः स॒प्ति॒र् न र॒थ्यो अ॒ह॑ धी॒ति॒म् अ॒श्याः ॥ २ ०३१ ०७

(२२३)

अ॒स्य मे॑ द्या॒वापृ॒थि॒वी ऋ॒ता॒य॒तो भू॒त॒म् अ॒वि॒त्री व॒च॒सः॒ सि॒षा॒सतः॑ ।

य॒यो॒र् आ॒युः॑ प्र॒तरं॑ ते इ॒द॒म् पु॒र उ॒प॒स्तु॒ते व॒सू॒यु॒र् वा॒म् म॒हो द॒धे ॥ २ ०३२ ०१

मा नो॑ गु॒ह्या रि॒प॑ आ॒यो॒र् अ॒ह॒न् द॒भ॒न् मा न॑ आ॒भ्यो री॒र॒धो दु॒च्छ॒ना॒भ्यः॑ ।

मा नो॑ वि॒ यौः॑ स॒ख्या वि॒द्धि त॒स्य॑ नः सु॒न्ना॒य॒ता म॒न॒सा॒ तत् त्वे॒म॒हे ॥ २ ०३२ ०२

अ॒हे॒ळ॒ता म॒न॒सा श्रु॒ष्टि॒म् आ व॒ह॑ दु॒हा॒नां धे॒नु॒म् पि॒प्यु॒षी॒म् अ॒स॒ञ्च॒त॒म् ।

प॒द्या॒भि॒र् आ॒शुं व॒च॒सा॑ च वा॒जि॒नं॒ त्वां हि॒नो॒मि पु॒रु॒हू॒त वि॒श्व॒हा॑ ॥ २ ०३२ ०३

रा॒काम् अ॒हं सु॒ह॒वां सु॒ष्टु॒ती हु॒वे शृ॒णो॒तु॑ नः सु॒भ॒गा बो॒ध॒तु॑ त्म॒ना॑ ।

सी॒व्य॒त्त्वं अ॒पः॑ सू॒च्याच्छि॒द्य॒मा॒न॒या द॒दा॒तु॑ वी॒रं श॒त॒दा॒य॒म् उ॒क्थ्य॒म् ॥ २ ०३२ ०४

यास् ते॑ रा॒के सु॒म॒त॒यः॑ सु॒पे॒श॒सो॒ या॒भि॒र् द॒दा॒सि॒ दा॒शु॒षे व॒सू॒नि ।

ता॒भि॒र् नो अ॒द्य सु॒म॒ना॑ उ॒पा॒ग॒हि स॒ह॒स्र॒पो॒षं सु॒भ॒गे र॒रा॒णा ॥ २ ०३२ ०५

सि॒नी॒वा॒लि॒ पृ॒थु॒ष्टु॒के॒ या दे॒वा॒ना॒म् अ॒सि॒ स्व॒सा॑ ।

जु॒ष॒स्व॑ ह॒व्य॒म् आ॒हु॒त॒म् प्र॒जां दे॒वि दि॒दि॒डि॒ढ नः ॥ २ ०३२ ०६

या सु॒बा॒हुः॑ स्व॒ङ्गुरिः॑ सु॒षू॒मा॑ ब॒हू॒सू॒व॒री ।

त॒स्यै॑ वि॒श॒प॒त्न्यै॑ ह॒विः॑ सि॒नी॒वा॒ल्यै॑ जु॒हो॒त॒न ॥ २ ०३२ ०७

या गु॒ङ्गू॒र् या सि॒नी॒वा॒ली॑ या रा॒का॑ या सर॒स्व॒ती ।

इ॒न्द्रा॒णी॒म् अ॒हू॑ ऊ॒त॒ये॑ व॒रु॒णा॒नीं स्व॒स्त॒ये॑ ॥ २ ०३२ ०८

(२२४)

आ ते॑ पि॒त॒र् म॒रु॒तां सु॒न्न॒म् ए॒तु॒ मा नः॑ सू॒र्य॑स्य॒ सं॒दृ॒शो॑ यु॒यो॒थाः ।

अ॒भि नो॑ वी॒रो अ॒वी॒ति॒ क्ष॒मे॒त॒ प्र जा॒यि॒म॒हि रु॒द्र प्र॒जा॒भिः॑ ॥ २ ०३३ ०१

त्वा॒द॒त्ते॒भी रु॒द्र श॒न्त॒मे॒भिः॑ श॒न्तं॑ हि॒मा॑ अ॒शी॒य भे॒ष॒जे॒भिः॑ ।

व्य् अ॒र् स्म॒द् द्वे॒षो॑ वि॒तरं॑ व्य् अ॒हो॒ व्य् अ॒मी॒वा॒श् चा॒त॒य॒स्वा॒ वि॒षू॒चीः ॥ २ ०३३ ०२

श्रेष्ठो जा॒तस्य॑ रु॒द्र श्रि॒यासि॑ त॒वस्त॑मस् त॒वसा॑ वज्रबाहो ।
 पर्षि॑ णः पा॒रम् अ॒हंसः॑ स्व॒स्ति विश्वा॑ अ॒भीती॒ रप॑सो युयोधि ॥ २ ०३३ ०३
 मा त्वा॑ रु॒द्र चु॒क्रुधामा॑ नमो॒भिर् मा दु॒ष्टुती॑ वृषभ॒ मा सहू॑ती ।
 उन् नो॑ वी॒राः अ॒र्पय॑ भेष॒जेभिर् भिष॑क्तमं त्वा भिष॒जां शृ॑णोमि ॥ २ ०३३ ०४
 हवी॑मभिर् ह॒वते॒ यो ह॒विभिर् अ॒व स्तो॑मेभी रु॒द्रं दि॑षीय ।
 ऋ॒द्दरः॑ सु॒हवो॒ मा नो॑ अ॒स्यै ब॒भ्रुः सु॒शिप्रो॑ रीरधन् म॒नायै॑ ॥ २ ०३३ ०५
 उन् मा॑ ममन्द वृषभो म॒रुत्वान् त्वक्षी॑यसा॒ वयसा॑ नाध॒मानम् ।
 घृणी॑व छा॒याम् अ॒रपा॑ अ॒शीया॒ विवा॑सेयं रु॒द्रस्य॑ सु॒न्नम् ॥ २ ०३३ ०६
 क्क १॑ स्य ते॑ रु॒द्र मृ॒ळ्याकु॑र् हस्तो॒ यो अ॒स्ति भेष॑जो जला॒षः ।
 अ॒प॒भर्ता॑ रप॒सो दै॒व्यस्या॑भी नु मा॑ वृषभ चक्षमीथाः ॥ २ ०३३ ०७
 प्र ब॒भ्रवे॑ वृषभाय॑ श्वि॒तीचे॒ महो॑ म॒हीं सु॑ष्टुतिम् ई॒रयामि॑ ।
 न॒म॒स्या क॑ल्मली॒किनं॑ नमो॒भिर् गृ॑णीमसि॑ त्वेषं रु॒द्रस्य॑ नाम ॥ २ ०३३ ०८
 स्थि॒रेभिर् अ॒ङ्गैः॑ पु॒रुरूप॑ उ॒ग्रो ब॒भ्रुः शु॒क्रेभिः॑ पिपि॒शे हिर॑ण्यैः ।
 ईशा॑नाद् अ॒स्य भु॒व॒नस्य॑ भू॒रेर् न वा उ॑ योषद् रु॒द्राद् अ॑सुर्यम् ॥ २ ०३३ ०९
 अ॒र्हन् बि॒भर्षि॑ साय॒कानि॑ धन्वा॒र्हन् नि॒ष्कं य॑जतं वि॒श्वरूप॑म् ।
 अ॒र्हन् इ॒दं द॑यसे वि॒श्वम् अ॒भ्वं न वा॑ ओजी॒यो रु॒द्र त्वद् अ॑स्ति ॥ २ ०३३ १०
 स्तु॒हि श्रु॑तं ग॒र्तस॑दं यु॒वानम् मृ॒गं न भी॑मम् उ॒पह॑न्तुम् उ॒ग्रम् ।
 मृ॒ळा ज॑रि॒त्रे रु॒द्र स्त॒वानो॑ ऽन्यं ते॑ अ॒स्मन् नि॑ व॒पन्तु॑ सेनाः ॥ २ ०३३ ११
 कु॒मा॒रश् चि॑त् पि॒तरं॑ वन्द॒मानम्॑ प्रति॑ नानाम रु॒द्रोप॑यन्तम् ।
 भू॒रेर् दा॑ता॒रं स॑त्पतिं गृणीषे स्तु॒तस् त्वम् भेष॑जा रा॒स्य् अ॒स्मे ॥ २ ०३३ १२
 या वो॑ भेष॒जा म॑रुतः शु॒चीनि॑ या श॒न्तमा॑ वृष॒णो या म॑यो॒भु ।
 यानि॑ म॒नुर॑ अवृणी॒ता पि॒ता न॒स् ता शं च॑ योश् च॑ रु॒द्रस्य॑ व॒शिम ॥ २ ०३३ १३
 परि॑ णो हे॒ती रु॒द्रस्य॑ वृ॒ज्याः परि॑ त्वेष॒स्य दु॑र्मतिर् म॒ही गा॑त् ।
 अ॒व स्थि॑रा म॒घव॑द्भयस् तनु॒ष्व मी॒ढव॑स् तो॒काय॑ तन॒याय॑ मृळ ॥ २ ०३३ १४
 ए॒वा ब॑भ्रो वृषभ चे॒कितान॑ यथा॑ दे॒व न हृ॑णीषे न हंसि॑ ।
 ह॒व॒नश्रु॑न् नो॑ रु॒द्रेह॑ बोधि बृ॒हद् व॑दिम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥ २ ०३३ १५

(२२५)

धा॒रा॒व॒रा म॒रुतो॑ धृ॒ष्णवो॑जसो मृ॒गा न भी॒मास् तवि॑षीभिर् अ॒र्चिनः॑ ।
अ॒ग्नयो॑ न शु॒शु॒चा॒ना ऋ॑जी॒षिणो॑ भूमिं ध॒मन्तो॑ अप॒ गा अ॒वृ॒ण्वत ॥ २ ०३४ ०१
द्यावो॑ न स्तृ॒भिश् चि॒तय॑न्त खा॒दिनो॑ व्य् अ १ भ्रि॒या न द्यु॑तयन्त वृ॒ष्टयः॑ ।
रु॒द्रो यद् वो॑ मरुतो रु॒क्मव॑क्षसो वृषा॒जनि॑ पृ॒श्याः शु॒क्र ऊ॒र्धनि ॥ २ ०३४ ०२
उ॒क्षन्ते॑ अ॒श्वाः अ॒त्याः इ॒वा॒जिषु॑ न॒दस्य॑ कर्णैस् तुरयन्त आ॒शुभिः॑ ।
हि॒रण्य॑शिप्रा मरुतो दवि॒ध्वतः॑ पृ॒क्षं याथ॑ पृष॒तीभिः॑ समन्यवः ॥ २ ०३४ ०३
पृ॒क्षे ता वि॒श्वा भु॒वना॑ ववक्षिरे मि॒त्राय॑ वा स॒दम् आ जी॒रदा॑नवः ।
पृष॑दश्चासो अनव॒भ्ररा॑धस ऋ॒जि॒प्यासो॑ न व॒युने॑षु धूर्ष॑दः ॥ २ ०३४ ०४
इ॒न्ध॒न्वभिर् धे॒नुभी॑ र॒प्शदू॑धभिर् अध्व॒स्मभिः॑ प॒थिभिर्॑ भ्राजदृष्टयः ।
आ हं॒सासो॑ न स्वस॒राणि॑ गन्त॒न म॒धोर् म॒दाय॑ मरुतः समन्यवः ॥ २ ०३४ ०५
आ नो॑ ब्रह्मा॒णि मरुतः॑ समन्यवो न॒रां न शंसः॑ स॒र्वना॑नि गन्त॒न ।
अ॒श्वा॒म् इव॑ पिप्यत धे॒नुम् ऊ॒र्धनि॑ क॒र्ता धि॒यं ज॒रि॒त्रे वा॒जपे॑शसम् ॥ २ ०३४ ०६
तं नो॑ दात मरुतो वा॒जिनं॑ रथ॑ आ॒पान॑म् ब्रह्म॑ चि॒तय॑द् दि॒वे-दि॒वे ।
इष॑ स्तो॒तृभ्यो॑ वृ॒जने॑षु का॒रवे॑ स॒निम् मे॒धाम् अ॒रिष्टं॑ दु॒ष्टरं॑ सहः ॥ २ ०३४ ०७
यद् यु॒ञ्जते॑ मरुतो रु॒क्मव॑क्षसो ऽ॒श्वा॒न् रथे॑षु भ॒ग आ सु॒दान॑वः ।
धे॒नुर॑ न शि॒श्चे स्व॑स॒रेषु॑ पि॒न्वते॑ जना॒य रा॒तह॑विषे म॒हीम् इष॑म् ॥ २ ०३४ ०८
यो नो॑ मरुतो वृ॒कता॑ति म॒त्यो रि॒पुर॑ द॒धे व॑सवो र॒क्षता॑ रि॒षः ।
व॒र्तय॑त॒ तपु॑षा च॒क्रिया॑भि तम् अ॒व रु॒द्रा अ॒शसो॑ ह॒न्तना॑ वधः ॥ २ ०३४ ०९
चि॒त्रं तद् वो॑ मरुतो॒ याम॑ चे॒किते॑ पृ॒श्या यद् ऊ॒र्धर् अप्य॑ आ॒पयो॑ दु॒हुः ।
यद् वा॑ नि॒दे न॒वमा॑नस्य रु॒द्रिया॑स् त्रि॒तं ज॒राय॑ जु॒रता॑म् अ॒दाभ्याः॑ ॥ २ ०३४ १०
तान् वो॑ म॒हो म॒रुत॑ ए॒वया॒वो वि॒ष्णोर् ए॒षस्य॑ प्र॒भृथे॑ ह॒वाम॑हे ।
हि॒रण्य॑वर्णान् ककु॒हान् य॒तस्रु॑चो ब्रह्म॒ण्यन्तः॑ शंस्यं रा॒ध ई॒महे ॥ २ ०३४ ११
ते दश॑वाः प्रथ॒मा य॒ज्ञम् ऊ॒हिरे॑ ते नो॑ हि॒न्वन्तु॑षसो व्युष्टिषु ।
उ॒षा न रा॒मीर् अ॒रुणैर्॑ अपो॒र्णुते॑ म॒हो ज्योति॑षा शु॒चता॑ गोअ॒र्णसा ॥ २ ०३४ १२
ते क्षो॑णीभिर् अ॒रुणे॑भिर् ना॒ञ्जिभी॑ रु॒द्रा ऋ॒तस्य॑ स॒दने॑षु वावृधुः ।
नि॒मेघ॑माना अ॒त्ये॒न पा॒जसा॑ सु॒ञ्च॒न्द्रं व॒र्णं द॒धिरे॑ सु॒पेश॑सम् ॥ २ ०३४ १३
ताः ई॒यानो॑ म॒हि व॒रूथ॑म् ऊ॒तय॑ उप॒ घेद् ए॒ना न॑मसा गृणीमसि ।

त्रितो न यान् पञ्च होतृन् अभिष्टय आववर्तद् अवराज् चक्रियावसे ॥ २ ०३४ १४
यया रध्रम् पारयथात् अंहो यया निदो मुञ्चथ वन्दितारम् ।
अर्वाची सा मरुतो या व ऊतिर् ओ षु वाश्रेव सुमतिर् जिगातु ॥ २ ०३४ १५

(२२६)

उपेम् असृक्षि वाजयुर् वचस्यां चनो दधीत नाद्यो गिरो मे ।
अपां नपाद् आशुहेमा कुवित् स सुपेशसस् करति जोषिषद् धि ॥ २ ०३५ ०१
इमं स्व् अस्मै हृद आ सुतष्टम् मन्त्रं वोचेम कुविद् अस्य वेदत् ।
अपां नपाद् असुर्यस्य मूहा विश्वान्य् अर्यो भुवना जजान ॥ २ ०३५ ०२
सम् अन्या यन्त्य् उप यन्त्य् अन्याः समानम् ऊर्व नद्यः पृणन्ति ।
तम् ऊ शुचिं शुचयो दीदिवांसम् अपां नपात् परि तस्थुर् आपः ॥ २ ०३५ ०३
तम् अस्मेरा युवतयो युवानम् मर्मज्यमानाः परि यन्त्य् आपः ।
स शुक्नेभिः शिङ्गभी रेवद् अस्मे दीदायानिध्मो घृतनिर्णिग् अप्सु ॥ २ ०३५ ०४
अस्मै तिस्रो अव्यथ्याय नारीर् देवाय देवीर् दिधिषन्त्य् अन्नम् ।
कृता इवोप हि प्रसर्त्रे अप्सु स पीयूषं धयति पूर्वसूनाम् ॥ २ ०३५ ०५
अश्वस्यात्र जनिमास्य च स्वर् द्रुहो रिषः सम्पृचः पाहि सूरीन् ।
आमासु पूर्षु परो अप्रमृष्यं नारातयो वि नशन् नानृतानि ॥ २ ०३५ ०६
स्व आ दमे सुदुघा यस्य धेनुः स्वधाम् पीपाय सुभ्व् अन्नम् अत्ति ।
सो अपां नपाद् ऊर्जयन्न अप्स्व अ ऽन्तर् वसुदेयाय विधते वि भाति ॥ २ ०३५ ०७
यो अप्स्व आ शुचिना दैव्येन ऋतावाजस्र उर्विया विभाति ।
वया इद् अन्या भुवनान्य् अस्य प्र जायन्ते वीरुधश् च प्रजाभिः ॥ २ ०३५ ०८
अपां नपाद् आ ह्य अस्थाद् उपस्थं जिह्वानाम् ऊर्ध्वो विद्युतं वसानः ।
तस्य ज्येष्ठम् महिमानं वहन्तीर् हिरण्यवर्णाः परि यन्ति यहीः ॥ २ ०३५ ०९
हिरण्यरूपः स हिरण्यसंदृग् अपां नपात् सेद् उ हिरण्यवर्णः ।
हिरण्ययात् परि योनेर् निषद्या हिरण्यदा ददत्य् अन्नम् अस्मै ॥ २ ०३५ १०
तद् अस्यानीकम् उत चारु नामापीच्यं वर्धते नप्तुर् अपाम् ।
यम् इन्धते युवतयः सम् इत्था हिरण्यवर्णं घृतम् अन्नम् अस्य ॥ २ ०३५ ११

अ॒स्मै ब॒हूना॑म् अ॒व॒मा॒य॒ सख्ये॑ य॒ज्ञैर् वि॒धेम॒ नम॑सा ह॒विर्भिः॑ ।
 सं सानु॑ मा॒ज्जि॒र्दिधि॑षामि॒ बिल्मै॑र् दधा॒म्य् अ॒न्नैः परि॑ वन्द ऋ॒ग्भिः ॥ २ ०३५ १२
 स ई॒ वृषा॑जन॒यत् तासु॑ गर्भं स ई॒ शिशु॑र् ध॒यति॑ तं रि॒हन्ति॑ ।
 सो अ॒पां न॒पाद् अ॒न॒भि॒स्त्रा॒तव॑र्णो ऽ॒न्यस्ये॑व॒ह त॒न्वा वि॒वेष ॥ २ ०३५ १३
 अ॒स्मिन् प॒दे प॒रमे॑ त॒स्थि॒वांस॑म् अ॒ध्व॒स्मभि॑र् वि॒श्वहा॑ दी॒दिवांस॑म् ।
 आपो॑ न॒प्त्रे घृ॒तम् अ॒न्नं वह॑न्तीः स्व॒यम् अ॒त्कैः परि॑ दी॒यन्ति॑ य॒ह्वीः ॥ २ ०३५ १४
 अ॒यांस॑म् अ॒ग्ने सु॒क्षि॒तिं ज॒ना॒यायांस॑म् उ॒ म॒घव॑द्भ्यः सु॒वृ॒क्तिम् ।
 वि॒श्वं तद् भ॒द्रं यद् अ॒व॑न्ति॒ देवा॑ बृ॒हद् व॑दे॒म वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥ २ ०३५ १५

(२२७)

तु॒भ्यं हि॒न्वा॒नो व॑सि॒ष्ट गा॑ अ॒पो ऽधु॑क्षन् सी॒म् अ॒वि॒भिर् अ॒द्रि॒भिर् नरः॑ ।
 पि॒बेन्द्र॑ स्वा॒हा प्र॒हुतं॑ व॒षट्कृतं॑ हो॒त्राद् आ॑ सोम॒म् प्रथ॑मो य ई॒शिषि॑ ॥ २ ०३६ ०१
 य॒ज्ञैः स॒म्मि॒श्राः पृ॑षतीभिर् ऋ॒ष्टिभि॑र् या॒मञ् छु॒भ्रासो॑ अ॒ञ्जिषु॑ प्रि॒या उ॒त ।
 आ॒सद्या॑ ब॒र्हिर् भर॑तस्य सू॒नवः॑ पो॒त्राद् आ॑ सोम॒म् पि॒बता॑ दि॒वो नरः॑ ॥ २ ०३६ ०२
 अ॒मेव॑ नः सु॒हवा॑ आ हि गन्त॒न्नि ब॒र्हिषि॑ सद॒तना॑ रणि॒ष्टन॑ ।
 अथा॑ म॒न्दस्व॑ जु॒जुषा॑णो अ॒न्ध॒सस् त्व॑ष्ट॒र् दे॒वेभि॑र् ज॒निभिः॑ सु॒म॒द्र॒णः ॥ २ ०३६ ०३
 आ व॑क्षि॒ देवाः॑ इ॒ह वि॑प्र॒ यक्षि॑ चो॒शन् हो॑त॒र् नि ष॑दा॒ योनि॑षु त्रि॒षु ।
 प्र॒ति वी॑हि॒ प्र॒स्थितं॑ सो॒म्यम् मधु॑ पि॒बाग्नी॑ध्रात् तव॑ भा॒गस्य॑ तृ॒ष्णुहि॑ ॥ २ ०३६ ०४
 ए॒ष स्य॑ ते॒ त॒न्वो नृ॑म्य॒वर्ध॑नः॒ सह॑ ओजः॑ प्र॒दिवि॑ बा॒होर् ह॒ितः॑ ।
 तु॒भ्यं सु॑तो म॒घव॑न् तु॒भ्यम् आ॒भृ॒तस् त्वम् अ॑स्य॒ ब्राह्म॑णाद् आ॒ तृ॒पत् पि॑ब ॥ २ ०३६ ०५
 जु॒षेथा॑ य॒ज्ञम् बो॑ध॒तं ह॑व॒स्य मे॑ स॒त्तो हो॒ता नि॒विदः॑ पू॒र्व्या अनु॑ ।
 अ॒च्छ्रा॑ राजा॒ना नम॑ ए॒त्य् आ॒वृ॒तम् प्र॑शा॒स्त्राद् आ॑ पि॒बतं॑ सो॒म्यम् मधु॑ ॥ २ ०३६ ०६

(२२८)

म॒न्दस्व॑ हो॒त्राद् अनु॑ जो॒षम् अ॒न्ध॒सो ऽध्व॑र्यवः॒ स पूर्णा॑ व॒ष्ट्य् आ॒सिच॑म् ।
 तस्मा॑ ए॒तम् भर॑त तद्भ॒शो द॒दिर् हो॒त्राद् सोमं॑ द्रवि॒णोदः॑ पि॒ब ऋ॒तुभिः॑ ॥ २ ०३७ ०१

यम् उ पूर्वम् अहुवे तम् इदं हुवे सेद् उ हव्यो ददिर् यो नाम पत्यते ।
 अध्वर्युभिः प्रस्थितं सोम्यम् मधु पोत्रात् सोमं द्रविणोदः पिब ऋतुभिः ॥ २ ०३७ ०२
 मेदान्तु ते वह्यो येभिर् ईयसे ऽरिषण्यन् वीळयस्वा वनस्पते ।
 आयूया धृष्णो अभिगूर्या त्वं नेष्ट्रात् सोमं द्रविणोदः पिब ऋतुभिः ॥ २ ०३७ ०३
 अपाद् धोत्राद् उत पोत्राद् अमत्तोत नेष्ट्राद् अजुषत् प्रयो हितम् ।
 तुरीयम् पात्रम् अमृक्तम् अमर्त्यं द्रविणोदाः पिबतु द्राविणोदसः ॥ २ ०३७ ०४
 अर्वाञ्चम् अद्य यय्यं नृवाहणं रथं युञ्जाथाम् इह वां विमोचनम् ।
 पृङ्क्तं हवीषि मधुना हि कं गतम् अथा सोमम् पिबतं वाजिनीवसू ॥ २ ०३७ ०५
 जोष्य अग्ने समिधं जोष्य आहुतिं जोषि ब्रह्म जन्यं जोषि सुष्टुतिम् ।
 विश्वेभिर् विश्वाः ऋतुना वसो मह उशन् देवाः उशतः पायया हविः ॥ २ ०३७ ०६

(२२९)

उद् उष्य देवः सविता सवाय शश्वत्तमं तदपा वहिर् अस्थात् ।
 नूनं देवेभ्यो वि हि धाति रत्नम् अथाभजद् वीतिहोत्रं स्वस्तौ ॥ २ ०३८ ०१
 विश्वस्य हि श्रुष्टये देव ऊर्ध्वः प्र बाहवा पृथुपाणिः सिसर्ति ।
 आपश् चिद् अस्य व्रत आ निमृगा अयं चिद् वातो रमते परिज्मन् ॥ २ ०३८ ०२
 आशुभिश् चिद् यान् वि मुचाति नूनम् अरीरमद् अतमानं चिद् एतोः ।
 अह्यर्षूणां चिन् न्य अयाः अविष्याम् अनु व्रतं सवितुर् मोक्ष आगात् ॥ २ ०३८ ०३
 पुनः सम् अव्यद् विततं वयन्ती मध्या कर्तोर् न्य अधाच् छक्म धीरः ।
 उत् सहायास्थाद् व्य ऋ ऽ तूर् अदर्धर् अरमतिः सविता देव आगात् ॥ २ ०३८ ०४
 नानौकांसि दुर्यो विश्वम् आयुर् वि तिष्ठते प्रभवः शोको अग्नेः ।
 ज्येष्ठम् माता सूनवे भागम् आधाद् अन्व अस्य केतम् इषितं सवित्रा ॥ २ ०३८ ०५
 समाववर्ति विष्टितो जिगीषुर् विश्वेषां कामश् चरताम् अमाभूत् ।
 शश्वः अपो विकृतं हित्व्य आगाद् अनु व्रतं सवितुर् दैव्यस्य ॥ २ ०३८ ०६
 त्वया हितम् अप्यम् अप्सु भागं धन्वान् आ मृगयसो वि तस्थुः ।
 वनानि विभ्यो नकिर् अस्य तानि व्रता देवस्य सवितुर् मिनन्ति ॥ २ ०३८ ०७
 याद्राध्य ऽ वरुणो योनिम् अप्यम् अनिशितं निमिषि जभुराणः ।

विश्वो॑ मा॒र्ता॒ण्डो व्र॒जम् आ प॒शुर् गा॒त् स्थ॒शो जन्मानि॑ स॒विता व्य॑ आकः॑ ॥ २ ०३८
०८

न यस्येन्द्रो॑ वरु॒णो न मि॒त्रो व्र॒तम् अ॒र्यमा॑ न मि॒नन्ति॑ रु॒द्रः ।
ना॒रा॒त॒यस् तम् इ॒दं स्व॒स्ति हु॒वे दे॒वं स॒वि॒ता॒रं न॒मोभिः॑ ॥ २ ०३८ ०९
भ॒गं धि॒र्यं वा॒ज॒यन्तः॒ पुरी॑धिं॒ नरा॒शंसो॑ ग्ना॒स्पति॑र् नो अ॒व्याः ।
आ॒ये वा॒मस्य॑ सं॒ग॒थे र॒यी॒णाम् प्रि॒या दे॒वस्य॑ स॒वि॒तुः स्या॑म ॥ २ ०३८ १०
अ॒स्मभ्यं॑ तद् दि॒वो अ॒द्भ्यः पृ॒थि॒व्यास् त्वया॑ द॒त्तं का॒म्यं रा॒ध आ गा॑त् ।
शं यत् स्तो॒तृभ्य॑ आ॒प॒ये भवा॑त्य् उ॒रु॒शा॒स्य स॒वि॒तर् ज॒रि॒त्रे ॥ २ ०३८ ११

(२३०)

ग्रा॒वा॒णिव॑ तद् इ॒द् अर्थं॑ ज॒रेथे॑ गृ॒ध्रे॒व वृ॒क्षं नि॒धि॒मन्त॑म् अ॒च्छ ।
ब्र॒ह्मा॒णे॒व वि॒दथ॑ उ॒क्थ॒शासा॑ दू॒ते॒व ह॒व्या ज॒न्या पु॒रु॒त्रा ॥ २ ०३९ ०१
प्रा॒तर्या॑वा॒णा र॒थ्ये॒व वी॒रा॒जे॒व य॒मा व॒रम् आ स॑चे॒थे ।
मे॒ने॑ इ॒व त॒न्वा इ॒ शु॒म्भ॑मा॒ने द॒म्प॑ती॒व ऋ॒तु॒वि॒दा ज॒नेषु॑ ॥ २ ०३९ ०२
शृ॒ङ्गे॒व नः॑ प्र॒थ॒मा ग॑न्त॒म् अ॒र्वाक् छु॒फा॒व इ॒व ज॒र्भुरा॑णा॒ तरो॑भिः ।
च॒क्र॒वा॒के॒व प्र॒ति व॒स्तो॑र् उ॒स्रा॒र्वा॒ञ्चा या॑तं र॒थ्ये॒व श॒क्रा ॥ २ ०३९ ०३
ना॒वे॒व नः॑ पा॒रय॑तं यु॒गे॒व न॒भ्ये॒व न उ॒प॒धी॒व प्र॒धी॒व ।
श्वा॒ने॒व नो॑ अ॒रि॒ष॒ण्या त॒नू॒नां खृ॒ग॒ले॒व वि॒स्र॒सः पा॑त॒म् अ॒स्मान् ॥ २ ०३९ ०४
वा॒ते॒वा॒जु॒र्या न॒द्ये॒व री॒ति॑र् अ॒क्षी॑ इ॒व च॒क्षु॒षा या॑त॒म् अ॒र्वाक् ।
ह॒स्ता॒व इ॒व त॒न्वे इ॒ श॒म्भ॑वि॒ष्टा पा॑दे॒व नो॑ न॒य॒तं व॒स्यो॑ अ॒च्छ ॥ २ ०३९ ०५
ओ॒ष्ठा॒व इ॒व म॒ध्व् आ॒स्त्रे व॑द॒न्ता॒ स्त॒ना॒व इ॒व पि॒प्य॑तं जी॒वसे॑ नः ।
ना॒से॒व नस् त॒न्वो र॑क्षि॒तारा॑ क॒र्णा॒व इ॒व सु॒श्रु॒ता भू॑त॒म् अ॒स्मे ॥ २ ०३९ ०६
ह॒स्ते॒व श॒क्ति॑म् अ॒भि स॑द॒दी नः॑ क्षा॒मे॒व नः॑ स॒म् अ॑ज॒तं र॒जा॑सि ।
इ॒मा गि॒रो अ॒श्वि॒ना यु॒ष्म॒यन्तीः॒ क्ष॒णो॒त्रे॒णिव॑ स्व॒धि॒तिं सं शि॑शी॒तम् ॥ २ ०३९ ०७
ए॒तानि॑ वा॒म अ॒श्वि॒ना व॑र्ध॒नानि॑ ब्र॒ह्म स्तो॑मं गृ॒त्स॒मदा॑सो॒ अ॒क्रन् ।
ता॒नि॑ न॒रा जु॒जु॒षा॒णोप॑ या॒त॒म् बृ॒हद् व॑दि॒म वि॒दथे॑ सु॒वी॒राः ॥ २ ०३९ ०८

(२३१)

सोमापूषणा जनना रयीणां जनना दिवो जनना पृथिव्याः ।
जातौ विश्वस्य भुवनस्य गोपौ देवा अकृण्वन्न अमृतस्य नाभिम् ॥ २ ०४० ०१
इमौ देवौ जायमानौ जुषन्तेमौ तमांसि गूहताम् अजुष्टा ।
आभ्याम् इन्द्रः पक्वम् आमास्व अन्तः सोमापूषभ्यां जनद् उस्त्रियासु ॥ २ ०४० ०२
सोमापूषणा रजसो विमानं सप्तचक्रं रथम् अविश्वमिन्वम् ।
विष्ववृतम् मनसा युज्यमानं तं जिन्वथो वृषणा पञ्चरश्मिम् ॥ २ ०४० ०३
दिव्य अर्शु न्यः सदनं चक्र उच्चा पृथिव्याम् अन्यो अध्य अन्तरिक्षे ।
ताव् अस्मभ्यम् पुरुवारम् पुरुक्षुं रायस् पोषं विष्यतां नाभिम् अस्मे ॥ २ ०४० ०४
विश्वान्य् अन्यो भुवना जजान विश्वम् अन्यो अभिचक्षाण एति ।
सोमापूषणाव् अवतं धियम् मे युवाभ्यां विश्वाः पृतना जयेम ॥ २ ०४० ०५
धियम् पूषा जिन्वतु विश्वमिन्वो रयिं सोमो रयिपतिर् दधातु ।
अवतु देव्य् अर्दतिर् अनर्वा बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०४० ०६

(२३२)

वायो ये ते सहस्रिणो रथासस् तेभिर् आ गहि ।
नियुत्वान् सोमपीतये ॥ २ ०४१ ०१
नियुत्वान् वायव् आ गह्य अयं शुक्रो अयामि ते ।
गन्तासि सुन्वतो गृहम् ॥ २ ०४१ ०२
शुक्रस्याद्य गवाशिर इन्द्रवायू नियुत्वतः ।
आ यातम् पिबतं नरा ॥ २ ०४१ ०३
अयं वाम् मित्रावरुणा सुतः सोम ऋतावृधा ।
ममेद् इह श्रुतं हवम् ॥ २ ०४१ ०४
राजानाव् अनभिद्रुहा ध्रुवे सदस्य उत्तमे ।
सहस्रस्थूण आसाते ॥ २ ०४१ ०५
ता सम्राजा घृतासुती आदित्या दानुनस् पती ।

सचेते अनवहूरम् ॥ २ ०४१ ०६
गोमद् ऊ षु नासत्याश्चावद् यातम् अश्विना ।
वर्ती रुद्रा नृपाय्यम् ॥ २ ०४१ ०७
न यत् परो नान्तर आदधर्षद् वृषण्वसू ।
दुःशंसो मर्त्यो रिपुः ॥ २ ०४१ ०८
ता न आ वोळ्हम् अश्विना रयिम् पिशङ्गसंदृशम् ।
धिष्ण्या वरिवोविदम् ॥ २ ०४१ ०९
इन्द्रो अङ्ग महद् भयम् अभी षद् अप चुच्यवत् ।
स हि स्थिरो विचर्षणिः ॥ २ ०४१ १०
इन्द्रश् च मृळ्याति नो न नः पश्चाद् अघं नशत् ।
भद्रम् भवाति नः पुरः ॥ २ ०४१ ११
इन्द्र आशाभ्यस् परि सर्वाभ्यो अभयं करत् ।
जेता शत्रून् विचर्षणिः ॥ २ ०४१ १२
विश्वे देवास आ गत शृणुता म इमं हवम् ।
एदम् बर्हिर् नि षीदत ॥ २ ०४१ १३
तीव्रो वो मधुमाः अयं शुनहोत्रिषु मत्सरः ।
एतम् पिबत काम्यम् ॥ २ ०४१ १४
इन्द्रज्येष्ठा मरुद्गणा देवासः पूषरातयः ।
विश्वे मम श्रुता हवम् ॥ २ ०४१ १५
अम्बितमे नदीतमे देवितमे सरस्वति ।
अप्रशस्ता इव स्मसि प्रशस्तिम् अम्ब नस् कृधि ॥ २ ०४१ १६
त्वे विश्वा सरस्वति श्रितायूषि देव्याम् ।
शुनहोत्रिषु मत्स्व प्रजां देवि दिदिडिढ नः ॥ २ ०४१ १७
इमा ब्रह्म सरस्वति जुषस्व वाजिनीवति ।
या ते मन्म गृत्समदा ऋतावरि प्रिया देवेषु जुह्वति ॥ २ ०४१ १८
प्रेता यज्ञस्य शम्भुवा युवाम् इद् आ वृणीमहे ।
अग्निं च हव्यवाहनम् ॥ २ ०४१ १९
द्यावा नः पृथिवी इमं सिध्रम् अद्य दिविस्पृशम् ।

यज्ञं देवेषु यच्छताम् ॥ २ ०४१ २०
आ वाम् उपस्थम् अद्रुहा देवाः सीदन्तु यज्ञियाः ।
इहाद्य सोमपीतये ॥ २ ०४१ २१

(२३३)

कनिक्रदज् जनुषम् प्रब्रुवाण इयति वाचम् अरितेव नावम् ।
सुमङ्गलश् च शकुने भवासि मा त्वा का चिद् अभिभा विश्व्या विदत् ॥ २ ०४२ ०१
मा त्वा श्येन उद् वधीन् मा सुपर्णो मा त्वा विदद् इषुमान् वीरो अस्ता ।
पित्र्याम् अनु प्रदिशं कनिक्रदत् सुमङ्गलो भद्रवादी वदेह ॥ २ ०४२ ०२
अव क्रन्द दक्षिणतो गृहाणां सुमङ्गलो भद्रवादी शकुन्ते ।
मा न स्तेन ईशत माघशंसो बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०४२ ०३

(२३४)

प्रदक्षिणद् अभि गृणन्ति कारवो वयो वदन्त ऋतुथा शकुन्तयः ।
उभे वाचौ वदति सामगा इव गायत्रं च त्रैष्टुभं चानु राजति ॥ २ ०४३ ०१
उद्गातेव शकुने साम गायसि ब्रह्मपुत्र इव सर्वनेषु शंससि ।
वृषेव वाजी शिशुमतीर् अपीत्या सर्वतो नः शकुने भद्रम् आ वद विश्वतो नः शकुने
पुण्यम् आ वद ॥ २ ०४३ ०२
आवदस् त्वं शकुने भद्रम् आ वद तूष्णीम् आसीनः सुमतिं चिकिद्धि नः ।
यद् उत्पतन् वदसि कर्करिर् यथा बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ॥ २ ०४३ ०३